

СВЯТЫЙ

ДОБРОД



НЕАГОЕ
БАСАРАБ

СѦ СѦМ
ФРАТИЛО
ІН ФРИЦА ЛМ
ДУМНЕЗЕУ
СІ СѦ НУ НЕ
ІНТРИСТѦМ
ІН ЛУПТѦ

ÎNVĂȚĂTURILE
LUI NEAGOE BASARAB
CĂTRE FIUL SĂU THEODOSE



Sunt fascinat de *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie!*

Rare sunt popoarele de pe fața pământului care s-au bucurat de un astfel de dar dumnezeiesc.

La împlinirea a 500 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a Sfântului Voievod Neagoe Basarab, tipărim, în premieră, traducerea în limba engleză a versiunii românești de la Curtea de Argeș a *Învățăturilor*, după ediția din anul 2009, apărută la Editura Eparhiei Argeșului și Muscelului din Curtea de Argeș.

Cuprins de bucurie sfântă pentru darurile făcute de Dumnezeu, m-am gândit să fie accesibile *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, prin traducerea în limba engleză, pentru ca și creștinii și oamenii de cultură din alte țări să aibă acces la această mare carte a credinței și culturii mondiale. De asemenea, retipărim versiunea românească de la Curtea de Argeș, în limba română, pentru bucuria cititorilor vorbitori de limbă română.

Consider că *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, alături de *Sfânta Scriptură* și *Cartea de Rugăciuni*, sunt mângâiere pentru cei care doresc să-și îmbogățească viața cu credință, cultură și evlavie.

Cuvine-se cu adevărat să-I mulțumim din tot sufletul Sfintei Treimi pentru purtarea Sa de grijă, ajutându-ne la tot pasul.

+ Calinic Argeș

ÎNVĂȚĂȚURILE LVI NEAGOE BASARAB
CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE

VERSIUNEA ROMÂNEASCĂ
DE LA CURTEA DE ARGEȘ
- SECOLUL AL XVII-LEA -

© Editura Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului, 2012
B-dul Basarabilor, nr. 23, Curtea de Argeş, 115300,
Judeţul Argeş, România
Tel./fax. 0348401956
E-mail: episcopiaargesului@yahoo.com
www.eparhiaargesului.ro
Editor: Daniel Gligore
ISBN 978-606-8181-19-6

ARHIEPISCOPIA
ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

ÎNVĂȚĂȚURILE
LVI NEAGOE BASARAB
CĂTRE FIUL SĂU THEODOSIE

VERSIUNEA ROMÂNEASCĂ
DE LA CURTEA DE ARGEȘ



APARE CU BINECUVÂNTAREA
ÎNALT PREASFINȚITULUI
CALINIC
ARHIEPISCOP AL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

© Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului
Curtea de Argeș, 2012

NEAGOE BASARAB, UN PRINCIPE PEDAGOG CREȘTIN

Neagoe Basarab (1512-1521) a urcat pe tronul Țării Românești într-o perioadă foarte agitată, în care aproape toată creștinătatea se temea de expansiunea puterii otomane ce amenința libertatea atâtor popoare.

Noul domn al Țării Românești avea multe de făcut în țară, dar problema cea mai spinoasă în activitatea sa diplomatică era de ordin extern. În împrejurările vitrege de atunci, voievodul a căutat, pe de-o parte, păstrarea păcii cu turcii, în condițiile unui tribut care oprea amestecul acestora în treburile interne ale țării; pe de altă parte, întreținerea unor relații diplomatice intense cu toate forțele politice ostile Imperiului Otoman, în așa fel încât Țara Românească să nu se afle izolată în fața turcilor și să poată primi, la nevoie, un ajutor de la aceste puteri creștine care, în mod tradițional, erau aliate ale Țărilor Române în lupta contra Imperiului Otoman. O astfel de situație era, evident, destul de dificilă, dar poate cea mai promițătoare în condițiile complexe ale epocii respective. În acest sens, relațiile cu regatul ungar și cu Transilvania, care ocupa o poziție specială, aproape autonomă, în cadrul acestui regat, constituie preocuparea de seamă a politicii externe a lui Neagoe Basarab în lumea creștină. Domnul muntean trăia în raporturi de prietenie și bună vecinătate cu Ludovic II Iagello, regele Ungariei, care - la 9 iunie 1517 -

dăruia lui Neagoe Basarab domeniul Geoagiului de Jos, cu vreo 20 de sate în jur. Orașele Sibiu și Brașov au avut legături economice și comerciale cu Țara Românească în timpul Voievodului Neagoe Basarab. Mai mult, din corespondența pe care domnul Țării Românești o purta cu sașii din Sibiu, reiese că el furniza acestora chiar și unele informații cu caracter politic. Cele mai multe scrisori, însă, au în vedere probleme de interes comercial, căci sașii erau pricepuți argintari în acea vreme. Astfel, meșterii Ioan și Celestin lucraseră în Țara Românească 17 potire de argint aurit. Relații asemănătoare avea și cu brașovenii pe care îi invită, într-o scrisoare din 24 aprilie 1520, la târnosirea bisericii Mitropoliei din Târgoviște.

Neagoe Basarab a căutat să stabilească legături diplomatice și cu alte state interesate în lupta antiotomană. Este vorba de republica venețiană și statul papal. Astfel, în 1518, Hieronim Matievici era trimis cu o solie la Veneția, unde a fost primit cu multă căldură și înnobilit, iar în 1519 Papa Leon al X-lea, marele promotor al Renașterii, îi răspunde personal și favorabil la propunerea făcută în numele său și al Domnului Moldovei – Ștefan cel Tânăr – de a fi luați în considerare la o viitoare cruciadă antiotomană. Este pentru prima dată când întâlnim un sol al Țării Românești în Republica Sfântul Marcu. Apusul vedea în Neagoe Basarab o forță ce putea intra în combinațiile și interesele lui politice, și nu un supus docil al turcilor.

Dar Neagoe Basarab rămâne în istoria poporului nostru o figură importantă mai ales prin *activitatea sa cultural-religioasă*, sferă în care el - am putea spune - a excelat. Stăruința domnului Țării Românești pe acest plan are și un substrat politic: întărirea unității creștinilor ortodocși în lupta lor cu turcii.

Fără nici o exagerare se poate spune că Neagoe a fost susținătorul întregii Ortodoxii, din Carpați până în Siria și de la Marea Ionică până în Egipt. Numele voievodului român se pomenea atunci în nenumărate mănăstiri, în Balcani, în Grecia, în Asia Mică.

Gavriil Protul în „Viața Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului”, referindu-se la daniile pe care le-a făcut

Neagoe Basarab atâtor mănăstiri din Răsărit scria: „Ce vom mai spune deosebi lucrurile și mănăstirile care le-au miluit? Să zicem toate câte sunt în Evrota, în Trachia, în Elada, în Ahaia, în Eliric, în Cambania, în Elipsod, în Misia, în Machidonie, în Tetulia, în Sermie, în Lugdonie, în Petlagonia, în Dalmația și în toate laturile de la Răsărit până la Apus și de la Amiază-zi până la Amiază-noapte, toate sfintele biserici le hrănea și multă milă pretutindenea da. Și nu numai creștinilor fu bun, ci și păgânilor, și fu tuturor tată milostiv, asemănându-se Domnului ceresc, care strălucește soarele Său și ploaia și pe cei buni și pe cei răi, cum arată Sfânta Evanghelie”.

Ceea ce impresionează în mod deosebit sunt ajutoarele acordate de domnitorul Neagoe mănăstirilor din Muntele Athos. El face renovări, răspândește daruri, obiecte de cult și danii anuale bănești la mănăstiri cum sunt: Cutlumuș, Marea Lavră a Sfântului Atanasie, Ivir, Pantocrator, Vatoped, Xeropotam, Hilandar, Rusicon, Xenofont, Zografu. Sumele anuale ce constituiau daniile în bani sunt foarte mari, așa de pildă: la Vatoped, dădea mertic anual de 200 taleri; la Ivir, mertic anual de 200 taleri; la Hilandar, 7000 aspri în fiecare an, la Bobotează; la Cutlumuș, 10.000 aspri; la Zografu, 3.000 aspri anual; la Xenofont, 2.000 aspri; la Rusicon, 4.000 aspri danie anuală.

Mai mult, la Constantinopol a acoperit Patriarhia și a înnoit chiliile; la Ierusalim, la Muntele Sinai, la Meteorele de pe Stânca Tesaliei, la Tescavița, Cușnița și Cuteasca face alte și alte daruri. La Ascalon, în Siria, întărește fortul cu o culă înarmată.

În țară, Neagoe Basarab face daruri unor mănăstiri, iar pe altele le renovează. Așa se face că acoperă cu plumb Tismana, termină Mănăstirea Dealu, ajută mănăstirile Cotmeana, Vișina, Dobrușa, Cozia, aduce icoana Sfântului Gheorghe de la Constantinopol la Mănăstirea Nucet.

Tot Neagoe Basarab aduce moaștele Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului, care a fost și mitropolit al Ungrovlahiei și care, datorită unui conflict cu domnitorul Radu cel Mare, a fost nevoit să părăsească Țara Românească, murind la Mănăstirea Dionisiu în Muntele Athos. Aducerea moaștelor

lui Nifon, fostul dascăl al lui Neagoe Basarab, este descrisă în amănunțime de către același Gavriil Protul în *Viața Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului*, unde arată că moaștele au fost aduse din Sfântul Munte cu mare alai și așezate la Mănăstirea Dealu, deasupra mormântului lui Radu cel Mare, făcându-se rugăciuni de iertare și apoi au fost trimise înapoi la Dionisiu într-un chivot de argint aurit, împodobit cu pietre prețioase și cu email, un dar prea frumos al lui Neagoe.

Drept răsplată, călugării de la Dionisiu i-au dat domnitorului ca moaște capul și mâna Sfântului Nifon, „iar el (domnitorul) - spune Gavriil Protul - primi acele daruri cu mare bucurie ca și Moise tablele legii vechi, și le purta tot cu sine pe unde mergea, și în curte și în biserică; iară în cale le purta în carâtă ca și Israil racla legii”.

Momentul culminant, însă, al domniei lui Neagoe Basarab, moment cu răsunet peste veacuri, îl constituie, desigur, zidirea Mănăstirii Argeș, târnosită cu mult fast la 15 august 1517. Târnosirea marelui așezământ a fost prilej de întâlnire a mai multor ierarhi ai popoarelor subjugate și contribuia efectiv la întărirea solidarității creștine.

Festivitatea târnosirii era de nedescris. Alături de domnitorul Neagoe, de doamna Despina, de coconii lor și de toți boierii, au participat într-un sobor impresionant: Teolipt, Patriarhul Constantinopolului, patru mitropoliți din Răsărit, mitropolitul Macarie al Ungrovlahiei, o mulțime de egumeni de la Athos, în frunte cu protosul lor, Gavriil, și încă alt numeros cler din țară.

Același Gavriil Protul notează: „și dacă sfârșiră dumnezeiasca Liturghie făcu domnul ospăț mare și veselie tuturor oamenilor și-i dăruie pe toți, pe cei mari și pe cei mici, pe săraci și pe văduve... și tuturor câți li se cădea milă le-a dat”.

Într-adevăr, Mănăstirea Curtea de Argeș este nu numai o simplă ctitorie a unui domnitor; ea este o capodoperă a spiritului artistic al poporului român, ea reprezintă resursele fără de sfârșit ale poporului nostru, eleganța și armonia, măiestria și priceperea sa.

Cel ce a luat parte la târnosirea acestei mănăstiri și descrie evenimentul, Gavriil Protul, exclamă: „Și așa vom putea spune cu adevărat că nu este așa mare și sobornică precum Sionul pe care îl făcuse Solomon, nici ca Sfânta Sofia care o făcu Justinian împăratul, iar cu frumusețea este mai pe deasupra decât acelea”.

Vizitând biserica, sirianul Pavel din Alep, pe la mijlocul sec. XVII, fermecat de frumusețea ei, o caracteriza ca „un obiect de minunăție a minții și fără asemuire printre mănăstirile din acest Principat”.

Așadar, biserica Mănăstirii Argeș constituie și va constitui o mărturie a geniului creator și iubitor de frumos al poporului nostru. Grija deosebită a voievodului pentru acest odor al culturii românești se observă citind pe lespedea de piatră așezată pe mormântul lui Neagoe Basarab, unde, printre altele, stă scris: „Și rog pe cei ce Dumnezeu îi va îngădui să vie după noi, să păstreze acest loc de odihnă și lăcaș al oaselor mele, ca să fie nestricat”.

Mănăstirea Curtea de Argeș este adevărata coroană a lui Neagoe Basarab, aureola pe care timpul n-o umbrește, mărturia cea mai de seamă a preocupărilor sale cultural-religioase.

Viziunea militară, politică și culturală pe care Neagoe și-a lăsat-o în lucrarea sa cea mai importantă și singura în cultura românească de acest gen: *Învățăturile către fiul său Theodosie*, contribuie la conturarea personalității acestui domn și la cunoașterea vremii sale.

După cum se exprimă un cercetător de seamă din zilele noastre (Dan Zamfirescu) „«Învățăturile» ne apar, astfel, în același timp ca o operă de instrucție și de educație religioasă și morală, un breviar de ascetică și mistică răsăriteană, o antologie de texte pedagogice selectate și aranjate potrivit scopului general al lucrării, un tratat de teorie politică a monarhiei bizantine de drept divin, un manual original de teorie și tehnică a guvernării autoritare moderne, o sinteză a experienței și gândirii diplomatice românești, o carte de tactică și strategie militară și

una din cele mai autentice și mai valoroase creații literare din cultura română”.

Instrucția aleasă bisericească îl făcea pe Neagoe Basarab să citeze din Sfinții Atanasie cel Mare, Ioan Hrisostom, Efrem Sirul și Ioan Scărarul, utilizând datele Sfintei Scripturi cu o ușurință uimitoare. „El - zice Nicolae Iorga - este cel dintâi domn român pătruns de cultura bizantină”.

Într-adevăr, Neagoe Basarab a avut o viziune largă, respectând moștenirea bizantină, ceea ce reprezenta trecutul, dar totodată este principele vremii sale, înnoitor prin legăturile cu noua cultură a Renașterii. Fără să fie luptător cu armele, ca Sfântul Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab - prin toată această bogată și continuă activitate și preocupare a sa pentru lumea creștină, din Orient și Balcani - apare ca un luptător al spiritului, sprijinind cultura europeană, moștenire a strălucitului Bizanț.

În 1521, după 9 ani de domnie, Neagoe Basarab se stinge din viață, lăsând în urma sa multă lumină, lumină ale cărei raze pătrund până la noi cei de astăzi.

Trupul său a fost depus în gropnița strălucitei sale ctitorii de la Curtea de Argeș.

Privită în ansamblul și contextul epocii sale, domnia lui Neagoe Basarab poate fi socotită o renaștere spirituală românească. Neagoe Basarab a fost un fiu demn de poporul din care făcea parte și pentru a cărui propășire culturală s-a ostenit atât de mult.

Neagoe Basarab rămâne mereu viu prin ceea ce a lăsat posterității și constituie un îndemn pentru generațiile de azi și de mâine în a sluji acest popor.

† Daniel,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

ARGUMENT

Sunt fascinat de *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie!*

Rare sunt popoarele de pe fața pământului care s-au bucurat de un astfel de dar dumnezeiesc.

La împlinirea a 500 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a Sfântului Voievod Neagoe Basarab, tipărim, în premieră, traducerea în limba engleză a versiunii românești de la Curtea de Argeș a *Învățăturilor*, după ediția din anul 2009, apărută la Editura Eparhiei Argeșului și Muscelului din Curtea de Argeș.

Cuprins de bucurie sfântă pentru darurile făcute de Dumnezeu, m-am gândit să fie accesibile *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, prin traducerea în limba engleză, pentru ca și creștinii și oamenii de cultură din alte țări să aibă acces la această mare carte a credinței și culturii mondiale. De asemenea, retipărim versiunea românească de la Curtea de Argeș, în limba română, pentru bucuria cititorilor vorbitori de limbă română.

Consider că *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, alături de *Sfânta Scriptură* și *Cartea de Rugăciuni*, sunt mângâiere pentru cei care doresc să-și îmbogățească viața cu credință, cultură și evlavie.

Cuvine-se cu adevărat să-I mulțumim din tot sufletul Sfintei Treimi pentru purtarea Sa de grijă, ajutându-ne la tot pasul.

Mulțumiri din inimă aducem Prea Fericitului Părinte Patriarh Daniel, care ne-a bucurat cu un *Cuvânt î nainte* la această traducere a *Învățăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, și pentru încurajarea de a lucra cu osârdie la scoaterea acestei cărți fundamentale.

Mulțumiri cercetătorilor români, Prof. dr. Dan Zamfirescu și Acad. Gheorghe Mihăilă, care au tradus și îngrijit *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, cu un dens aparat critic.

Dorim ca această capodoperă, *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, actuală și astăzi, să fie bucuria inimii noastre, lăudând pe Dumnezeu, Care pe toate le plinește, și cinstind pe Sfântul Neagoe Vodă Basarab, prin care a lucrat Duhul Sfânt!

f. Calinic Argeș

NOTĂ ASUPRA EDITIONII

Prezenta ediție reproduce *Versiunea românească de la Curtea de Argeș*, din secolul al XVII-lea. După datele existente, originalul slavon din care am reprodus integral, în partea a doua a prezentei ediții, toate fragmentele păstrate, n-a circulat în multe manuscrise. O copie care ar putea fi chiar acest manuscris, a fost utilizată la traducerea în românește, în secolul al XVII-lea, cu siguranță în timpul domniei lui Șerban Cantacuzino și o dată cu restaurarea Mănăstirii Argeșului, atunci când s-au tradus și cele două pisanii ale mănăstirii, și *Viața lui Nifon* de Gavriil Protul, și cele două învățături duhovnicești către monahii Varlaam și Ioasaf.

Dovadă este o modificare marginală de la fila 16^v trecută în versiunea românească, ceea ce ne dovedește că acest manuscris se păstrase la Argeș. De altfel, tot la Argeș a fost văzut de către Vasile Pop, primul nostru bibliograf, un manuscris conținând versiunea românească. Acesta scria că „a cetit un manuscris românesc care au fost lungă vreme în stăpânirea părintelui Iosif, întâiul episcop al Argeșului și care se zice a fi scris de Neagoe Voievod Basarab (...) Lângă acest manuscris era adăugată și biografia patriarhului Nifon, care tot pe acela timp au viețuit, iarăși românește scris, și care foarte multă lumină revarsă spre

istoria Țării Românești. Un literator care ar tipări aceste două manuscripturi, foarte mult ar ajuta istoria Țării Românești.”¹

A doua copie sigură a originalului slavon a stat la baza traducerii grecești, cunoscută până nu demult într-un unic manuscris, la Muntele Athos (Mănăstirea Dionisiu, nr. 221).

Scriitorul-stilist Emanoil Bucuța aprecia traducerea de la Curtea de Argeș „făcută nu numai cu pricepere, dar cu adevărată evlavie, în limba cărților bisericești, care trebuie să fi fost și limba Curții de Argeș în acele depărtate secole”, afirmând că prin *Învățăături* „vorbește gura strămoșilor, care ne însoțesc pas cu pas ...” iar autorul lor „nu este numai un stăpânitor de țară, dar și un filosof. Dă învățăături pentru tot poporul și pentru toate secolele. Să ne plecăm genunchii!”²

Editorul

¹ Vasile Pop, *Disertație despre tipografiile românești în Transilvania și învecinatele Țări de la începuturile lor până în vremile noastre*, Sibiu, 1838, Studiu introductiv, ediție, note, rezumat și indice de Eva Mârza și Iacob Mârza, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1995, p. 156

² Emanoil Bucuța, conferința *Un voievod filosof*, rostită la radio în data de 22 februarie 1943, tipărită în revista *Transilvania*, anul 74, nr. 5 din mai 1943, p. 387-391 și apoi în volumul IV din *Pietre de Vad*, București, p. 247-253. A fost reeditat în Emanoil Bucuța, *Scrieri II*, text stabilit și note de Lucia Borș-Bucuța și Violeta Mihăilă, București, Editura Minerva, 1977, p. 339-345

ÎNCEPUTUL ÎNVĂȚĂȚURILOR BUNELOR
CREDINCIOȘ IO<AN> NEAGOE,
VOEVODUL ȚĂRII UNGROVLAHIEI,
CARELE AU ÎNVĂȚAT PRE FIIL-SĂU
THEODOSIE VODĂ

PARTEA DINTÂI. CUVÂNTUL 1

Iubitu meu fiu, mai nainte de toate să cade să cinstești și să lauzi neîncetat pre Dumnezeu cel mare și bun și milostiv și ziditoriul nostru cel înțelept, și zioa și noaptea și în tot ceasul și în tot locul. Și să foarte cuvine să-l slăvești și să-l mărești neîncetat, cu glas necurmat și cu cântări nepărăsite, ca pre cela ce ne-au făcut și ne-au scos din-tunerec la lumină (*I Petru 2₉*) și den neființă în ființă. O, câtă iaste de multă mila ta, Doamne, și gândul și cugetul tău, care ai spre noi oamenii! (*Ps. 30₁₉*) O, mare taină și minunată! O, cine va putea spune toate puterile tale și lauda slavei tale! Dumnezeu, pentru mila sa cea multă, lăcui întru noi oamenii și să arată noao. Dumnezeu fu în ceriu și om pre pământu și într-amândoaao desăvârșit. Și pre om și-l făcu fiu iubit și moștean împărăției sale. O, mare iaste taina înțelepciunii tale Doamne, care fu spre noi oamenii!

Ni dar să mărim pre Dumnezeu nostru și să strigăm dinpreună cu David, zicând: „*Chiuiți lui Dumnezeu, tot pământul, slujiți lui Dumnezeu în veselie, intrați înaintea Lui cu bucurie și cu veselie și cu curăție. Să știți că acela ne-au făcut, iar nu noi, și acela iaste Dumnezeu nostru și noi sântem oamenii Lui și oile pășunii Lui. Întrați prin poarta Lui în ispovedanie, în curțile Lui, în cântări, mărturisiți-vă Lui și lăudați numele Lui, că iaste bun și milostiv Domnul și sfânt Dumnezeu nostru. Că iaste mila Lui cea mare cu noi în veci, și bunătatea Lui cea multă.*” (Ps. 99₁₋₄) Și den nimic ne-au făcut de sântem și făcu toate puterile cele fără de trupuri.

Dar pentru ce? Numai ca să lăudăm numele Lui, cel ce ne-au făcut, Domnul domnilor și Dumnezeu dumnezeilor. Adusu-ne-au în arătarea și în slava numelui său cel sfânt, ca să-L proslăvească îngerii în ceriurile cele de sus cu numele sfintei și începătoarei de viață Troiță¹. Așijderea au tocmnit și firea ființii noastre ceii omenești și ne-au dat minte și cuvântu și suflet îmbrăcate în trup, și ne-au înfrumusețat cu chip și cu podoabă și ne-au tocmnit cu toate dichisile cele bune și ne-au alcătuit trupul cu toate mădularele: cu gură, cu urechi, cu picioare, cu ochi și cu mâini, ca acestea toate să le întindem și să le lărgim în lauda lui Dumnezeu, iar nu spre lucruri spurcate și scârnave și fără de lege, carile nu să cad.

Drept aceia să cinsitim și să slăvim pre ziditoriul nostru și să-i mulțămim ca celuia ce ne-au făcut și ne-au cinstit. Trup ne-au dat, ca cu dânsul să slujim Dumnezeului celui puternic și bun și întru nimica să nu lăsăm soarta diavolului², vrăjmașul lui Dumnezeu și pierzătorul sufletelor noastre. Să nu-l lăsăm să ne stăpânească el, ci totdeauna să rugăm pre Dumnezeu cel milostiv, pentru că a Lui făptură și zidire sântem. Gură ne-au dat ca să o desfacem și să o deschidem și cu mare glas să lăudăm mărirea și puterea Lui, iar nu în cuvinte spurcate și

în vorbe scârnavе, care nu să cad, nici să cuvin, de care apoi vom da și seamă la zioa cea mare și înfricoșată a judecății, la a doao venire a lui Dumnezeu. Ochi ne-au dat ca să-i rădicăm în sus și să vedem slava lui Dumnezeu, cu a căruia poruncă să făcură toate, că „acela zise și fură, acela porunci și să zidiră” (Ps. 32₉) ceriul, văzduhul, soarele, luna, stelile și altele toate câte sântu văzute și nevăzute și să mulțămim lui Dumnezeu, făcătoriul și dătătoriul tuturor. Limbă ne-au dat ca să slăvim și să trimitem laudă în sus neîncetat numelui său celui sfânt, iar nu să o întoarcem spre bârfele și spre cuvinte deșarte, nici spre patimile cele drăcești, care sunt trupului cu dulceață, iar sufletului cu nevoe și cu muncă, nici să grăiești cele ce sunt spre ațițarea pohtelor trupești. Că și apostolul zice: „Vorbele cele rele strică și putrezescu năravurile cele bune”. (I Cor. 15₃₃) Urechile ni le-au făcut în cap ca cu dânsile să ascultăm și să auzim cuvintele lui Dumnezeu și să păzim toată legea și să facem voia Lui. Mâini ne-au dat ca să le lărgim și să le întindem spre înălțimea ceriului și să dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate făpturile sale și să le lungim spre mila lui. Picioarele ne-au dat, iar nu ca altor dihanii, care sântu mute și necuvântătoare și umblă pre pământu după cum le iaste firea și voia lor și orîncătro vor să să întoarcă, într-acolo să pornescu și mergu. Ci noao să cade să pășim și să călcăm dreptu spre cele cerești și cu trupul, și cu capul, ca nu cumva să ne lunecăm în lucrurile cele trupești și lumești și putrede și trecătoare, ci să umblăm pre căile cele nevinovate, cum zice fericitul David: „Fericiti cei nevinovați, carei umblă în legea Domnului!” (Ps. 118₁) Și să pășim și să stăm spre priveghiarea cea de toată noaptea și mai ales la zilile cele mari și la praznicile cele dumnezeesti și în toate zilile vieții noastre. Să păziți precum iaste legea și obiceiul și să vă feriți de toate răotățile și scârnaviile și spurcăciunile și să vă rugați lui Dumnezeu cu frică și cu cutremur, ca să să milostivească spre

voi. Și lui Hristos să faceți rugăciuni de mulțămire, cu cântări pentru toate cele ce ne-au dat, cu rugă curată și cu trup și cu suflet neschimbat și neclătit.

În sfintele și dumnezeieștile biserici, așijderea să aduceți lui Dumnezeu jirtvă fără de sânge și să vă priceștuiți sfintelor și celor fără de moarte dumnezeieștilor taini ale lui Hristos, care cu adevărat sântu trupul și sângile Fiiului lui Dumnezeu, ca deaca vă veți priceștui cu sfântul Lui trup și sânge, să împărățiți cu dânsul întru împărăția Lui cea netrecătoare și viața de veci, precum sângur Domnul Hristos au zis: „Cela ce va mânca trupul meu și va bea sângile meu, fiind vrednic, acelaia eu îi voi dăruia viața de veci” (Ioan 6₅₄).

Vezi mila lui Dumnezeu, vezi dragostea Lui cu carea au iubit pre noi! Vezi darul Lui cu care ne-au dăruit! Cât iaste de multă mulțimea milelor Tale, Doamne! (Ps. 30₁₉) Că au urcat firea noastră cea omenească mai deasupra decât toate puterile cele cerești. Dumnezeu s-au înălțat și au șezut pre scaunul mărirei puterilor Sale. Iar alte făpturi câte sunt supt ceriu și lucrurile ale lui Dumnezeu, toate suntu tocmite și rânduite în treaba și în slujba neamului omenescu: soarele, luna, stelile, văzduhul, vântul, ploile, pământul și marea și toate câte-s într-însa. Iar pre omul făcu-l viețuitoriu și împărat și biruitor tuturor faptelor sale câte sântu supt cer, și încă nu numai atâta; ci-l făcu soț și moștean și iubit fiu și-l dăruia de fu Dumnezeu și biruitor împărăției Sale cei cerești, cum iaste scris și zice: „Fiți sfinți, cum sunt și eu sfânt, fiți dumnezei, cum sunt și eu Dumnezeu!” (Levitic 20₂₆). Și iară mai zice: „Eu ziș: toți sunteți dumnezei și fiți fiii Celui de sus, iară voi muriți ca oamenii și ca unul din domni cădeți” (Ps. 81₆).

Iar domnii în ce chip cad de la Domnul și Dumnezeul lor? Cad unii din credință, iară alții din fapte. Deacii ei mor. Că oa-

menii carii sântu suptu stăpâni, cu trupurile mor domnilor și împăraților pământești, iară cu sufletele ei mor lui Dumnezeu, daca îi ajunge amarnica moarte și sântu nepocăiți de păcatile lor. Că măcar deși zice că „nu iaste după moarte plângere, nici în iad tânguială și vaete” (Hrisostom, *Despre răbdare*), iar cu adevărat iaste, și acolo sântu țipetile cele cu nevoe și suspinile și gemetile cele grele și oftările cele amară. Că acolo lăcuescu în muncile cele groaznice și fără sfârșit și în focul nestinsu totdeauna să află, avându plângere necurmată și nemângâiată, și nici de un folos le iaste.

Dreptu aceia, iubitul meu fiu, să fii milostiv tuturor oamenilor și tuturor gloatelor, care ți le va da Dumnezeu pre mâna ta, pentru care însuși Domnul Dumnezeu nostru și Mântuitoriul Iisus Hristos ș-au vărsat sfântul sânge al Său. Și să nu omori pre niminea fără de judecată dreaptă și fără de ispovedanie, ca să nu fii și tu junghiat fără de milă, ca noatenii și ca miei; că sângele omului nu iaste ca sângele vitelor sau ca altor fieri sau ca al păsărilor, ci iaste într-alt chip, sânge ales și curățit cu sfântul sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, care l-au vărsat pre cruce în cetatea Ierusalimului, în zilele lui Pilat de la Pont. Ca nu cumva, pentru pripa, să moară ție cu trupul, iar lui Dumnezeu cu sufletul. Că și noi înșine carii suntem, măcară domni, măcară bogați, măcară săraci, tot greșim lui Dumnezeu și sântem vinovați și vom să stăm toți dinpreună la înfricoșata judecată a lui Hristos. Că însuși Hristos pentru sufletele noastre de bună voe a sa s-au dat spre moarte, ca pre noi pre toți să ne facă fiii lui Dumnezeu.

Pilda: Eu ziș: „Toți sânteți dumnezei și fiii Celui de sus”. *Tâlcul:* Zise Domnul: „Ca un bun, pre toți i-am făcut împărați și domni și puternici, iară ei se-au întorsu în lucruri rele și deșarte”. *Pilda:* „Iar voi muriți ca oamenii”. *Tâlcul:* „Iar voi cugetându cele

pământești, periți”. *Pilda*: „Și ca unul din domni cădeți”. *Tâlcul*: „Și satana era domnul îngerilor, iară pentru trufia lui căzu”.

Așijderea și fieștece domnu semeț și nemilostiv va cădea și nu să va scula. Iar de să va tâmpla domnului să cază, iară apoi el să va întoarce și va plânge de căderea sa cu toată inima, are Dumnezeu putere să-l rădice; că Dumnezeu iaste judecătoria, și a Lui iaste judecata. Cum iaste zis: „Domnul va judeca marginile pământului, ca un drept ce iaste, și va da putere împăraților noștri, și va înălța cornul unsului său” (*I Regi 2₁₀*). Dreptu aceia să nu să laude înțeleptul cu înțelepciunea sa, nici puternicul cu puterea sa, nici bogatul cu bogăția sa. Ci de acestea să să laude Cel ce să laudă” (*I Regi 2₉*), măcară de ar fi împărat, măcar domnu, măcar biruitor, „tot să cunoască pre Dumnezeu, care l-au făcut, și cu frică și cu cutremur să facă judecată pre pământu” (*I Regi 2₉*). „Faceți pace și rugă cu toți, că fără de acestea niminea nu va putea vedea pre Dumnezeu” (*Evrei 12₁₄*).

Vezi, iubitul meu, pre împăratul cel mare, care ne-au iubit și ne-au făcut și pre noi împărați pre pământu, ca și pre sine, și-i iaste voia să fim și în cer. Și dacă vom vrea noi, vom fi, numai să facem bine, și vom fi împărați și vom împărăți în veci. Însă împărățiile și domniile ceste după pământu sântu în mâna și în voia lui Dumnezeu, și în nevoințele noastre cele bune se-au dat. Iară împărăția cea cerească încă iaste în voia noastră și ne-o va da Dumnezeu, numai de vom vrea.

Dară cunoști care iaste împăratul cel mare și puternic? Acela iaste împăratu împăraților și domnu domnilor și Dumnezeul dumnezeilor, carele biruiaște vii și morții și a făcut toți vecii. Pentru aceia dă slavă Celui ce te-au rădicat din pământu și te-au făcut lui fiu și ceriurilor împărat, și noroadelor și oamenilor biruitor mai mare și poruncitoriu, și te-au pus domnu pre pământu, să judeci oamenilor pe dreptate și săracilor în

judecată, cum zice și prorocul grăind: „Doamne, dă judecata ta împăratului și dreptatea ta fiului împăratului” (*Ps. 7₁₁*). Dară de ce împărat grăiaște prorocul? Grăiaște de împăratul Hristos. Cunoști că „tot darul cel desăvârșit pogoară de sus, de la Tatăl” (*Iacov 1₁₇*) și pre împărat, și pre domnu, și pre preot, și pre tot omul carele iaste al lui Dumnezeu.

Drept aceia să cade fiului împăratului, carile iaste fiu lui Dumnezeu, să judece dreptu, că și judecata a lui Dumnezeu iaste, iară alt a nimănui (*Deut. 1₁₇*). Și vă plecați suptu puternica mână lui Dumnezeu, cum zice apostolul (*I Petru 5₆*), ca făcătoriului și împăratului vieții și al veacului nostru, cu toată frica și cutremurul, ca într-o vreme să vă înalțe și să trăiți mult pre pământu bun.

Acum pricepeți, împăraților, și vă învățați, toți cei ce judecați pământul, lucrați Domnului cu frică și vă bucurați cu cutremur, primiți învățături, ca să nu să mânia cândva Domnul spre voi și să periți din calea dreptului, când se va ațâța de pripă urgiia lui. Mâniiți-vă și nu greșiți de cele ce gândiți întru inimile voastre, în paturile voastre vă umiliți. Și iară mai zice prorocul: „ție iaste lăsat săracul, și meserului tu îi fi ajutoriu”. (*Ps. 9₃₄*) Că și fiul lui Dumnezeu săracu fu trimis în lume, cum iaste scris (*I Ioan 4₉*). Iar ție țe-au dat Dumnezeu împărăția într-această lume scurtă.

Dreptu aceia să cade împăratului și domnului să aibă judecată dreaptă și nefățarnică, dinpreună și alte bunătăți toate, că „cinstea împărătească și domnească judecata iubește”, cum iaste zis (*Ps. 98₃*). Că împărații cei adeveriți nimica nu fac făr’ de judecată, că cu judecata sântu îndreptători și puternici. Tu, Doamne, ca un Dumnezeu ai gătit dreptatea Ta și o ai dat-o împăraților și domnilor, iar adevărînța o ai împărțitu tuturor oamenilor. Judecata și dreptatea în Iacovu o ai făcut-o (*Ps. 98₄*). Că Hristos iaste judecătoriu și dreptatea și adevărînța. Și zice: „Iacovu iaste sluga mea cea aleasă” (*Isaia 44₂₁*). Prorocul

zice: „Înălțați neîncetatu pre Dumnezeuul nostru și vă închinați razimului picioarelor Lui” (*Isaia 45₄*). Măcară de ești împăratu, măcar domnu, măcară bogat, măcară sărac, tot vă închinați razimului picioarelor lui, că iaste sfânt (*Ps. 98₅*), și acela iaste domnul și judecătoriul cel înțeleptu și înfricoșat și vecinic. Deci, de vei judeca pre cineva cu judecată nedreaptă și fățarnică, Dumnezeu va fi ție și oamenilor tăi judecător cu plată, că zice: „Eu sântu izbânditoriul și voi izbândi” (*Deut. 32₃₅*). Iară prorocul zice: „Jalea și suspinile săracilor le-ai auzit, Doamne, gătirea inimilor lor le-au socotit urechea ta. Judecă săracului și smeritului, ca să nu mai adaogă după aceia omul de a să mări pre pământu” (*Ps. 9₃₇₋₃₈*). Dreptu aceia, ascultă și ia aminte și socotește, să nu mai adaogă omul după aceia a să mai înălța. Că iaste zis: „În zadar va fi turburarea celor ce să mărescu” (*Ps. 38₉*). Iar de vei face judecată fățarnică, tu cugetă cându să va lua judecata de la tine și să va da altuia, carile va judeca cu dreptate oamenilor lui Dumnezeu. Și va face izbândă Dumnezeu, precum au zis: „și suspinile săracilor nu vor peri până în sfârșit” (*Ps. 9₁₈*). Că măcară de ești și împăratu sau domnu, iar judecata tot iaste a lui Dumnezeu și cu porunca Lui ești pus păstor tu, și tocmitor faptelor Lui. Pentru aceia scrie, de zice: „Fraților, judecați pe direp³// tate și priiatenilor și streinilor și celor mari și celor mici. De niminea să nu-ți fie rușine, că judecata iaste a lui Dumnezeu” (*Deut. 1₁₇*). Ci câtă vreme va fi dată pre mâna ta, fie-ți grijă și frică de slujba care țe-au dat-o Dumnezeu în seama ta, că nici ai adus nimic cu tine într-această lume, nici vei să iai nimic. Ci, cum zice dreptul Iov: „Gol te-ai născut din pântăcile mâne-ta, iar gol te vei duce” (*Iov 1₂₁*), deaca nu vei fi îmbrăcat cu lucrurile cele ce să cad ale bunătății. Că „nimic nu iaste al tău”, cum zice apostolul (*I Timotei 6₇*), ci toate-s ale lui Dumnezeu. Iar, deși ai tu, nu te lăuda, că de la Dumnezeu le-ai luat, ca să dai schiptrul și steagul împărăției și domniei tale cu multă mulțumire, cum și

împărații cei mai denainte vreme ș-au dat împărățiile în mâna lui Dumnezeu Tatăl, cu multă îndrăznire și cu multă cinste și cu mare îndreptare. Și cu împărățiile lumii aceștii trecătoare au dobândit împărăția cea netrecătoare a ceriului și au luat cununa bunătăților din mâinile lui Dumnezeu. Și să nu ți să înalță inima, nici să te trufești de limbile și de năroadele cele multe, că de la Dumnezeu fu dată putere voao și biruință de la Cel-de-Sus. Că toată judecata iaste a lui Dumnezeu și Dumnezeu va să judece oamenii. Dumnezeu iaste judecătoriu dreptu și tare și îndălungu răbdătoriu și nu aduce mânie în toate zilele. Acela iaste milostiv și îndelung răbdătoriu și îndurătoriu (Ps. 144₈) și au gătit scaunul său spre judecată, și iaste gata în toată vremea și în tot ceasul să judece lumea cu dreptate și oamenii așijderea. Și pre cei dreپți să-i încoruneze, iar pre cei păcătoși să-i muncească.

Minunat iaste Dumnezeu în faptele sale, că cu mare cinste ne cinsti și ne dede minte slobodă și chibzuitoare, și firea omenească cea căzută o au înălțat mai pe deasupra îngerilor, cum ziș și mai sus, după cuvântul prorocului: „Ce iaste omul, că-ți aduseși aminte de dânsul, sau fiul omului, că-l cercetași?” (Ps. 8₄)

Vezi câtă dragoste are Dumnezeu cătră oameni și ce făcu pentru dânsii? Făcu toate văzutelor și nevăzute<le> și pentru dânsul să făcu om. Acestea toate pentru dragostea noastră le făcu, și noi fiind periți pentru greșala noastră, el iar ne înnoi. Acestea⁴ toate le socotește prorocul și ni le arată zicând: „Ce iaste omul?” Cum ai zice, omul iaste o nimica, numai ce iaste slăbiciune și urgie și neputință. Iar mila lui Dumnezeu vezi câtă iaste de mare, că de lucrurile cele ce făcu pentru dânsul să miră prorocul și zice: „Ce iaste omul, de ai făcut atâtea măriri pentru dânsul?” Cunoaște dar că câte sântu văzute și nevăzute, toate sunt făcute pentru dânsul. Pentru dânsul fu

făcută vremea de la Adam pân' la venirea lui Hristos; pentru dânsul fu făcut raiul; pentru dânsul împărăția ceriului, pentru dânsul judecățile și caznele și minunile, bunătățile și legile; pentru dânsul fiul lui Dumnezeu fu om. Cine ar putea spune cele ce au făcut pentru dânsul și cele ce vor să fie!? Acestea toate le socotește prorocul și zice: „Ce iaste omul de s-au învrednicit a atâtea bunătăți, dar, și cinste?” Că de ar vrea cineva să știe adevărit și să cunoască câte au fost pentru dânsul și câte va să ia după acestea, el s-ar umplea de frică și de mirare. Deci, ia aminte, să știi câtă grijă are Dumnezeu pentru oameni, că zice prorocul: „Cu puținel oarece l-ai mai micșorat decât îngerii?” (Ps. 8₅) Aici zice prorocul și grăiaște această micșorare, pentru că cu puținel oarece au mai micșoratu Dumnezeu pre omu decât pre îngerii, pentru greșala și călcarea ce greși dentâi strămoșul nostru Adam în rai. Dar cu ce l-au micșorat puținel decât pre îngeri? Micșoratu-l-au cu moartea. „Cu slavă și cu cinste l-ai cununat” (Ps. 8₅). Slava o socotește prorocul măriia cea ce o au luat întâi, iar cinstea ce o au luat Dumnezeu, iar care va să o ia după a doao venire a lui Hristos. Că dintâi i-au zis Dumnezeu: „Toate fierile pământului și pasările ceriului și peștii mării să să înfricoșeze și să să teamă de voi, și voi să le stăpâniți” (Facerea 9₂). Apoi iar au zis: „Să călcați șarpele și scorpiia” (Luca 10₁₉).

Însă acum să lăsăm cele vechi și de dă multu și să căutăm spre ceste de acum, că slava și cinstea cea mare din legea cea noao iaste, când ai cap pre Hristos, cându din trupu Lui te priceștuești, cându ești frate și moștean și întocma cu dânsul, cându ai cinste mai mare decât Moisi, cum zice fericitul Pavel (II Cor. 3₁₃₋₁₈), nu ca cum își acoperea Moisi fața obrazului, că cel înălțat nu să înalță de această slavă în slavă înălțătoare; pentru această slavă spune pro-

rocul mai nainte de vreme. Dar ce iaste mai slăvit decât aceasta, cându suntem soții cu îngerii și ne-am făcut fiii lui Dumnezeu, și încă nici pre unul al său iubit fiu ce au avut nu l-au cruțat, ci l-au trimis și l-au dat pentru noi. Dar ce slavă poate fi mai mare decât aceasta, când făcu Dumnezeu acestea toate pentru călcarea și păcatul cel dentâi! Că Adam n-ar fi făcut nici bine, nici rău. Dar cum ar fi putut face bine sau rău, nefiind el? Că cum să zidi, îndată dobândi atâta cinste! Iată că și noi, câte răutăți facem, iar Dumnezeu tot ne învrednicește cu cinste mare și nespasă. Socotește de vezi, că zice Hristos: „De acum nu vă voi mai zice slugi, că sânteiți frații și priiatenii miei” (Ioan 15₁₅). Și încă nu numai atâtea, ce și îngerii ne slujăscu pentru mântuirea sufletelor noastre și nu sântem moșteni numai pre pământu, ci sântem părtași și bunătăților lui Hristos celor cerești. Acestea toate le cugetă prorocul și zice că „l-ai încununat cu slavă și l-ai pus mai mare peste faptele mâinilor tale, și toate ai supus supțu picioarele lui. Oile și boii, încă și hierăle câmpilor și pasările cerești și peștii carii trec marea și cărările mării. Doamne, Domnul nostru, cât iaste de minunat numele tău, preste tot pământul!” (Ps. 8₅₋₉) Iată, măcar deși grăiaște de făpturi, iar de îngeri nu pomenește, ce spune numai de cele ce suntu pricepătoare, iară în socoteală suntu groase și nedomirite.

Întrebare: Dar ce va să să înțeleagă aceasta?

Răspunsul: Aceasta iaste biruința pământească, care fu dată lui din-ceput și iaste un lucru de minune, căci că omul mai nainte, pân' ce nu greșise, el fu dăruit cu atâta cinste, iar deaca greși, iată că nu-l urgisi Dumnezeu, nice-l lipsi de cinstea care i-o dedese mai nainte. Ce zice: „cu puținel oarece l-ai mai micșorat decât îngerii”, cum s-ar zice, după ce greși, judecă-l și-l osândi cu moartea. Ci însă, măcar de-l și osândi cu moartea, iar cinstea care i-o dedese întâiu, nu i-o luo.

Aici arată dragostea cea nespūsă, care o are Dumnezeu cătră neamul omenescu. Că omul, deși cunoscu el însuși păcatul și vina sa, iar Dumnezeu tot îl lăsă să fie încoronat cu cinstea și cu slava cea dintâi, și mărirea lui nu o strică; iar de-i și luo ceva puținel de suptu puterea lui, și aceasta pentru folosul lui fu: că, mai nainte de greșală, și fierăle cele zvăpăiate și cumplite le stăpânea omul, iar după greșală puținel de această biruință-l opri. Însă și acum tot biruiaște și stăpânește și pre acelea, ce cu meșterșug și cu frică și cu pază mare, că nici i-au luat toată biruința, nici i-au lăsat-o toată, ci câte i-au fostu de treabă și de slujbă i le-au lăsat, iar câte suntu fiară sălbatece i le-au luat, ca pentru aceasta să-și aducă aminte și să cugete tot omul pentru păcatul strămoșului Adam, și să cunoască, că pentru acela nu să pleacă noao toate fierile, și iaste și aceasta de mare folos.

Dar leul, măcar de s-ar și pleca noao, de ce treabă ne-ar fi noao, sau pardosul, măcar de ar fi și blându? Așijderea și alte hieri sălbateci și spurcate, fără numai o trufă și o mărire deșartă. Pentr-aceia lăsă Dumnezeu să fie acestea semețe și neplecate, iară cele ce ne sânt dă treabă, iale să fac plecate și blânde, și le supuse suptu mâinile noastre: boii, ca să arăm cu dâșii, oile, ca să îmbrăcăm goliciunea trupurilor noastre, iar alte dobitoace le lasă ca să poarte ce ne va trebui și să ne hrănim cu dâșele. Așijderea au făcut și pasările ceriului, așijderea au făcut și peștii, să ne fie de mâncare. Că cumu-și gonește cinevași feciorii săi din moșiile sale, pentru neascultarea lui, iar nu-l oprește din toate, ci totu-i lasă ceva puținel, ca să-l smerească, așa și Dumnezeu, ce însă nu într-acesta chip. Că omul, când își gonește feciorul, el îl oprește de cele mai multe și-i dă puțină parte; iar Dumnezeu numai ci-i opri oarece cât de puținel, iar mai mult îi dede. Ci și aceasta iaste tocmeala lui Dumnezeu, iar fu pentru folosul

omului. Că dintâi toate avu omul supuse supt mâna lui. Deacii el să semeți. Pentru aceia să schimbară, ca să aibă și el grijă de cele ce-i vor trebui și-i vor fi de hrană în viața lui. Și nu lăsă să nu-i fie toate cu osteneală, nici iar cu odihnă, ci unele ce-i sunt de treabă sunt fără' de osteneală, iar alte care-i sunt mai de mare treabă lăsă să le cerce mai cu mare osteneală și cu multă nevointă. Ia aminte de vezi, cum peștii carii umblă în fundul mării și pasările carele zboară în slava ceriului, toate cu meșteșug le-au supus Dumnezeu ție, omule, și ți le-au dat.

Întrebare: Dar, căci nu zice de toate cele văzute și nevăzute, și de sădiri și de sămănături, și de pomi și de altele?

Răspunsul: Cât au zis de puținel, iar toate le semnează, și au lăsat celor ce le iaste voia să le știe, să le spue. Iată, iar vine cuvântul să sfârșească la sfârșitul cel mai dântâi, unde zice: „Doamne, Domnul nostru, cât e de minunat numele tău peste tot pământul!” (Ps. 8_{1,9}) Aceste cuvinte pui și la început și la sfârșit, deci și noi pururea să ne aflăm zicând așa: „Doamne, Domnul nostru, cât e de minunat numele tău preste tot pământul!” Și să ne mirăm și de dragostea lui, care o are cătră oameni și de înțelepciunea lui și de gândul cel bun ce-l are spre noi⁵.

Iată, auzind noi aceste mile și daruri ale lui Dumnezeu, care sunt spre noi, să păzim dreptatea și legea lui Dumnezeu, cum zice prorocul: „Fericiți cei ce păzesc judecata și fac dreptate în toată vremea” (Ps. 105₃), și mustrează pre cei ce judecă strâmbu! Și iar mai zice: „Până când veți judeca nedreptu și vă veți îndoi de fețele păcătoșilor?” (Ps. 81₂) Și iar mai zice: „Dumnezeu stătu în ceata dumnezeilor și între dumnezei va să judece. Pentru aceia judecați pre sărac și îndreptați pre mișal, scoateți pre cel smerit și nemernic și-l izbăviți din

măinele păcătosului" (Ps. 81_{1,6}). Iar de nu, tot cela ce iubește nedreptatea, același uraște sufletul său, că „Domnul iaste dreptu și dreptatea au iubit și dreptatea văzu fața Lui (Ps. 10₇). Și iar zice: „Păzește nerăutatea și vezi dreptatea și în gura dreptului să va învăța înțelepciune și limba lui va grăi judecată" (Ps. 36_{37, 80}). Că de vei păzi judecata cea dreaptă, tu vei fi fericit și vei împărăți pre pământu, iar cu Hristos Dumnezeu încă vei lăcui în veac.

Dar acuma ajunge-va credința și judecata cea dreaptă, au mai lungi-vom și cu alte bunătăți? Că cu adevărat și aceste bunătăți sântu foarte bune și vrednice de-a le lăuda și îngerii, și oamenii. Iar să ascultați și cuvântul lui Iacov apostolul, ce au zis că „măcar de-ar umplea cineva toată legea și toate poruncile lui Dumnezeu, iar de va greși numai într-una și să va zminti, decii în toate iaste vinovat" (Iacov 2₁₀). Iar noi să rugăm pre Dumnezeul cel milostiv, să ne învrednicească să fim în toate lucrurile desăvârșiți și în toate bunătățile întregi și nici într-unile să nu fim lipsiți. Să păzim judecata și să facem dreptate. Mintea cea întreagă și curăția să iubim, blânzi și răbdători și îngăduitori să fim tuturor în toată vremea și într-alte bunătăți în toate să locuim, întru care cine petrec și lăcuescu, fericeste-i Hristos la Sfânta Evanghelie și zice: „*Fericiți cei săraci cu duhul, că acelora iaste împărăția ceriurilor! Fericiți cei ce plângu, că aceia să vor mângâia! Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul! Fericiți cei flămânzi și însetoșați pentru dreptate, că aceia să vor sătura! Fericiți cei milostivi, că aceia vor fi miluiți! Fericiți cei cu inimile curate, că aceia vor vedea pre Dumnezeu!*" (Matei 5₃₋₈) Și alte bunătăți, care sunt fericite de Hristos, cătră care sunt adaose și alăturate și judecata, și dreptatea (Matei 5₉₋₁₀).

Iar și judecata, măcar de iaste și dreaptă, tot iaste făr' de milă celor ce nu fac milostenie, că la judecată milostenia va fi

lăudată, cum zice prorocul: „Milostenie și judecată voi cânta ție, Doamne! Cântu și pricep în calea nevinovățirii. Urât-am pre cei ce fac fărdelege!” (*Ps. 100*_{1-2,4}) Și iar mai zice: „Împărți și dede celor săraci; dreptatea lui trăiaște în vecii vecilor; cornul lui să va înălța în slavă” (*Ps. 111*₈₋₉).

Iată că suntem datori, noi cești puternici, să ajutăm celor slabi și să-i îndreptăm, și să nu facem atâta în voia noastră, cât în voia vecinului și săracului și a neputernicului, că așa zice marele Pavel (*Romani 15*₁₋₂). Iar Iacov apostol, care să cheamă fratele lui Dumnezeu, zice: „Fratele cel smerit să să laude întru mărirea sa, iar cel bogat întru smerenia sa. Că, cum răsare soarele cu căldură și să veștejescu buruenile, și florile lor să scutură, așa și bogații carii nu să bogățescu întru Dumnezeu, să vor veșteji întru umbletele lor” (*Iacov 1*₉₋₁₁). Și iar mai zice: „Ni, acum bogaților, plângeți văetându-vă de întristăciunile ce vin asupra voastră, că bogăția voastră au putrezit, hainile voastre le-au mâncat moliile, aurul și argintul vostru au ruginit și rugina lor fi-va voao mărturie și va topi trupurile voastre ca focul, că i-ați strânsu avuție în zilele cele de apoi” (*Iacov 5*₁₋₃). Iar Hristos au zis: „Mai lesne va intra funea corăbiei prin urechile acului, decât bogatul întru împărăția ceriului” (*Matei 19*₂₄). Petru apostol încă au zis: „Tot omul mai nainte de moarte să să împodobească cu judecată, cu milostenie, cu curăție, cu mintea cea întreagă și cu alte fapte bune, cu toate” (*I Petru 4*₇₋₁₉). Că „înfricoșat lucru iaste a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu” (*Evrei 10*₃₁). Iar cel ce să va nevoi cu milostenie, cu rugă și cu alte bunătăți, aceluia i să vor curăți mulțimea păcatelor. Și iar mai zice Hristos la Evanghelie: „Nu îngropareți avuția voastră în pământu, unde o strică viermii și o putrezește putrejunea și o sapă furii și o fură, ci strângeți avuția voastră în ceriu, unde nici viermii o strică, nici putrejunea o putrezește și unde furii

nu o sapă, nici o fură. Că unde iaste avuția voastră acolo va fi și inima voastră” (Matei 6₁₉₋₂₁).

Iată acum iar făcum⁶ vorbă și învățătură *pentru judecată și pentru dreptate și pentru milostenie*, încă și de altele câte am putut, care sunt de folos și să cade a le asculta omul și a le face.

Ci fi-va atâta destul? Au iar vom mai adaoge învățătura? Că să cade cu de-adinsul să mai învățăm și să spunem, deaca vreme ce zice apostolul că „de va face cineva toată legea și va umplea toate poruncile, iar numai într-una de să va zminti, deaciie în toate iaste vinovat” (Iacov 2₁₀). Dar noi, carii nu numai ce greșim într-o poruncă de ale lui Dumnezeu, ci de-abia poate se va afla cineva într-această vreme să îngăduiască măcară numai cu o poruncă a lui Dumnezeu și cu o învățătură de cele ce plac Lui.

Drept aceia, frate, foarte iaste bine și frumos și să cuvine a le grăi și a povesti de cele ce sunt de folos sufletului și să citim sfintele scripturi și să le socotim. Că au zis Dumnezeu că „într-însele vom afla viața de veci” (Ioan 5₃₉). Și iar au mai zis: „Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu” (Matei 5₈).

Iată că nimic nu iaste mai drag lui Dumnezeu decât omul carele iaste curat cu inima și cu sufletul, și iar nimic nu-i iaste mai urât decât decât curvariul și decât preacurvariul, că aceștia mai osândiți vor fi în ziua judecății, decât toți tâlharii și ucigașii. Pentru că curvariul el însuși să face jertvă junghiată înaintea diavolului, că-și spurcă și trupul și sufletul cu spurcăciune spurcată. Că pentru unii ca aceștea grăiaște fericitul Pavel apostolul și zice: „Oamenii aceștea n-au ispitit să aibă pre Dumnezeu în cugetele lor, pentru aceia și Dumnezeu i-au

dat în mintea și în firea cea nebună, ca să facă cele ce nu
să cad și cele ce sunt pline de toată nedreptatea: curvii,
ficleșuguri, răutăți, pizme, ucideri, pohte, înșălăciuni
rele, urâciuni dumnezești⁷, dosăzi, trufii, aflare de rele,
neascultări de părinți, neînțelegători, țiitori de pizmă
și nepaznici de jurământ și nemilostivi, carii nu pricep
dreptatea lui Dumnezeu. Și carii de aceștea vor face lucruri
ca acestea, vrednici sântu de moarte și vinovați judecății lui
Dumnezeu cei înfricoșate” (Romani 1₂₈₋₃₂). Și încă mai zice:
„Știm că legea iaste sufletească, iar eu sunt de trup, supus
suptu păcate, că ce fac eu nu știu; că nu fac ce-mi iaste voia,
ci ce-mi iaste urât, aceia fac; că nu fac binele care voiu, ci
fac răul care nu voiu. Că cei ce sunt trupești, cele trupești
cugetă, iar cei ce sântu sufletești, cugetă cele sufletești; ce
înțelepciunea și cugetul trupescu iaste moartea, iar cugetul
sufletescu iaste viața și pacea; pentru că cugetul cel trupescu
iaste urajbă spre Dumnezeu” (Romani 7_{14-15, 19}; 8₅₋₇).

Dreptu aceia, „nimenea să nu să amăgească, ci de va gândi cineva întru voi, că iaste înțeleptu, el să fie întru toate nebun, ca apoi să fie înțeleptu; că înțelepciunea lumii aceștia iaste nebbie la Dumnezeu” (I Cor. 3₁₈₋₂₀). Că iaste scris, de zice: «Prinde pre cei înțelepți în meștersugurile lor». (I Cor. 3₁₉) Și iar: «Știe Domnul cugetele omenești, că suntu deșarte»” (I Cor. 3₂₀). Pentru aceia zice: „Păziți-vă cu deadinsul cum umblați și nu umblați ca cei neînțelepți, ci ca cei preaînțelepți, răscumpărând vremea, că suntu zile rele” (Efeseni 5₁₅₋₁₆). Pentru aceia zice: „nu fireți nebuni, ci să pricepeți ce iaste voia lui Dumnezeu și nu vă îmbătareți de vin, dintru carii să întărată curviaa” (Efeseni 5₁₇₋₁₈). Că lăcașul și traiul nostru iaste în ceriuri de unde așteptăm și pre mântuitoriul nostru Iisus Hristos. Deci „nu vă înșălați, că nici curvarii, nici preacurvarii, nici spurcătorii, nici cei ce curvescu cu bărbați, nici răpitorii, nici bețivii, nici dosăditorii

nu vor moșteni împărăția cerului" (*I Cor. 6₉₋₁₀*). „Iar poama cea sufletească iaste dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, milostenia, credința, blândețele, oprirea, curățirea. Deci împotriva acestora nu-i lege" (*Gal. 5₂₂₋₂₃*). „Un Dumnezeu, o credință, un botezu și un tată tuturor, carele iaste preste toate și întru noi, întru toți" (*Efes. 4₅₋₆*). Goniți pacea!⁸

Dreptu aceia, tot omul, sau împărat sau domnu, sau sărac sau mișel, sau biruitoriu, iaste datoriu să să păzească din tinerețele sale în frică și în cutremur de toate spurcăciunile, de curvie și de toate înfierbântările trupești, care suntu din ațâțarea și din îndemnarea diavolului, și de alte necurății de toate. Că zice Dumnezeu: „Oarecine va căuta spre vreo muiare și o va pofti, amu preacurvie făcu cu dânsa în inima sa" (*Matei 5₂₈*). Dar încă celor ce zac spurcatei curvii și a preacurviei și a curviei cu bărbați și într-alte necurății în toate, ce muncă groaznică și cumplită le va fi în ziua Domnului cea mare și înfricoșată! Iar Pavel grăiaște zicându: „Fire-aș vrut să fie toți oamenii ca și mine. Ci să nu vă ispitească satana pentru neoprirea voastră" (*I Cor. 7_{7,75}*). Ci fieștecarele să să păzească în toată curăția și în frica lui Dumnezeu și în mintea cea întreagă, până ce va ajunge în vreme de vârstă și va trimite Dumnezeu cui ce-i va fi voia sa, să să facă după tocmeala și după obiceiul legii, cum zice Scriptura, că „curată iaste nunta și patul nespurcat (în vremea sa, când i să cuvine și să trimite de la Dumnezeu). Iar curvarilor și tuturor spurcătorilor va judeca Dumnezeu" (*Evr. 13₄*).

Drept aceia, iubitul meu fiu, de te vei nevoi să-ți păzești trupul așa, până vei ajunge de vârstă, cum să cade, cu curăție, cu înțelepciune și cu altă bunătățire te vei arăta înaintea lui Dumnezeu, tu te vei face de vei fi și cu sufletul biserică Duhului Sfânt, cum iaste zis: „Voi sunteți biserică Dumnezeului celui viu" (*II Cor. 6₁₆*). Deci, dă veți umbla după legea lui Dumnezeu

și legea Lui o veți face dreaptă săracilor, și veți iubi cu toată inima blândetele și milosteniia și curăția, cu adevărat fața Lui Dumnezeu veți vedea, și ție va da Dumnezeu împărăția duple pământ, și pentru tine o va da și feciorilor tăi, după tine, cum dede și lui Solomon Dumnezeu împărăția, pentru tată-său David. Iar ție și împărății tale să va dărui de la Dumnezeu bătrânețe cinstite și ți să vor adaoge ție anii vieții, cum să adaoseră zilele și anii Ezechiei, împăratului ovreescu, 15 ani, cum vei vedea mai nainte spuindu. Și orîncătro și spre ce vrăjmași de ai tăi vei merge, tot îi vei birui și-i vei pune suptu picioarele tale și te vei întoarce iar cu mare cinste și cu multă bucurie. Așijderea vei birui și pre toți păgânii carii vor veni asupra ta, și-i va da Dumnezeu în mâinile tale, iar câți vor scăpa, cu mare rușine și ocară să vor înturna în țările lor.

Iar de nu mă vei asculta, o, iubitul meu fiu, și de învățăturile lui Dumnezeu nu vei griji, și nu vei face voia și dreptățile lui Dumnezeu, care ne-au învățat și le auzim noi din Sfintele Scripturi, ce vei începe a face împotriva învățăturilor lui Dumnezeu și cele ce nu să cad, și vei mâniia pre Duhul Sfânt, cu carele ne-am semnat în ziua aceia ce ne-am curățit de păcatul strămoșului nostru, omul cel ce fu zidit dintâi de mâinile lui Dumnezeu, și vei batjocori lucrurile lui Dumnezeu cu niscare lucrure spurcate și scârnave ce vei face, pentru nechibzuiala și neînțelepciunea ta să știi că va lua Dumnezeu domnia de la tine și o va da altuia, carele va face voia și poruncile lui Dumnezeu. Iar zilele tale le va împruțina și le va scurta, cum împruțină și scurtă și zilele Ofniei și ale lui Fineos, feciorii lui Iliia popei și judecătorului israilitenilor, pentru că nu băgară seamă de învățătura tătâne-său, nici păzire legea lui Dumnezeu. Pentru aceia cu rău să sfârși viața lor, și sufletele și le pierdură.

Iar tu, de vei face poruncile lui Dumnezeu, Dumnezeu îți

va fi ajutor întru toate, ca și lui Samoil proroc; că și acela era judecătoriu israilitenilor, și era Dumnezeu cu dânsul în toată vremea. Iar de nu vei face voia lui Dumnezeu, el va lua de la tine domnia, cum au luat și împărăția de la Saul și au dat-o lui David. Iar Saul, deaca mânie pre Dumnezeu, fu tot muncit și căznit de duhul necurat și cât împărăți, tot în gâlcevi și în năpăști, și tot era supărat de vrăjmași și de păgâni în toată viața sa. Și așa să petrecu neamul și împărăția de la dânsul pentru fărădelegile lui.

Iar tu, de vei face poruncile lui Dumnezeu și vei păzi legea Lui, el îți va înmulți vremea împărăției tale, cum au înmulțit ale îngăduitorilor săi, ale lui David, ale Ezechiei, ale lui Ghedeon, carii și ei judeca israilitenii, și ale altora a mulți, carii umbla după voia lui Dumnezeu și au făcut poruncile Lui. Iar de nu-ți va fi grijă de poruncile lui Dumnezeu, nici vei băga în seamă învățătura mea, păzește-te și te ferește, să nu pați cumvași cum au pățit muți împărați pentru negrijirea și nechibzuirea lor, cum fu Solomon, fie-său Rovoam și Avesalim și alți mulți, și au căzut de la Dumnezeu și s-au scurtat viața, și împărățiile lor rău s-au petrecut și s-au cheltuit.

Și aceste să nu le gândești că le grăescu eu din capul meu, ci toate le-am aflat în Sfintele Scripturi, și ți le grăescu ca să-ți fie de certare și de învățătură și de toată trezvia și chibzuiala și bucuria ce va să fie, cum ți le voi arăta mai nainte pre amăruntul și le vei vedea chiar. Deci să nu pae cuiva rău, sau să aibă vreo împutăciune spre noi pentru aceste cuvinte, că pentru folosul sufletelor voastre ne-am nevoit, din adâncul inimii, și v-am adus aminte.

Drept aceia, ia aminte cu înțelegere și cu socoteală și vezi că de vei călca legea, și poruncile lui Dumnezeu nu le vei um-

plea, deacii măcar de-ai birui toată lumea și de ți s-ar scula cu toată puterea lor să-ți fie ție într-ajutor, nici de un folos nu-ți va fi, nici îți va putea ajuta cineva. Că zice Scriptura: „Domnul iaste cea ce ține în palma sa ceriul și pământul, marea și toate văzutele și nevăzutele”, și „în sfîntirea mâinilor lui toată făptura iaste ca o picătură de apă într-un sad” (*Înțelepciunea lui Solomon 11₂₂*).

Iar de vei păzi poruncile lui Dumnezeu și te vei nevoi să le faci și să umbli în voia lui Dumnezeu, deacii măcar de ar avea toată lumea pizmă pre tine și s-ar scula cu toată puterea ei asupra ta, nimic nu-ți va strica, nici îți va face nici un rău, ci mai multu își vor face lor rău și stricăciune, cum și oarecând petrecură oștile lui Faraon, carii să sculară asupra israilitenilor, oamenii lui Dumnezeu, și-i gonea cu vrăjmășie, iar ei să cufundară toți în Marea Roșie, ca plumbul.

De acum nu trebuie să zăbovim de lucrurile cele ce am zis mai sus, ci pre scurt toate să le arătăm chiar cine din împărați și în ce chip au îngăduit lui Dumnezeu și iar cum au călcat legea și au mâniaat pre Dumnezeu, și unii dentr-înșii cum au întorsu pre Dumnezeu iar cu milă, pentru căința lor. Așijderea alții mulți, pentru negrija lor și pentru neîntoarcerea inimii au perit, că n-au ascultat învățăturile părinților celor sufletești, nici sfaturile celor bătrâni.

Deci să ascultați și să înțelegeți de viața lor și vă veți lua aminte cu socoteală întru plecăciune inimilor și sufletelor voastre. Și vă feriți fieștecarile den voi de cele rele, iar în lucrurile cele bune neîncetat să vă nevoiți a face bine. Dreptu aceia, ia aminte de vezi și să știi cum le-au fost începutul împărăției lor și cum le-au fost împărățiile și cum le-au fost și sfârșitul.

[Copiii răi nu sunt iertați pentru părinții buni.]

(I Regi 2_{12-17, 22-25, 27-36})

Ilia era judecător și popă oureilor și avea 2 feciori. Pre unul îl chema Ofni, iar pre altul Fineos. Iar ei nu știia pre Dumnezeu, nici dreptatea tătâne-său cea preotească, care junghea jertvă înaintea tuturor oamenilor. Ci venea feciorii lui unde hierbea carnea ceia ce era de să gătea pentru jărtvă și lua un cârlig ce era făcut de hier și cu trei colți și-l băga într-acea căldare mare ce fierbea carnea de jirtvă. Și ce să lua și să prindea într-acel cârligu cu 3 colți, era al popei. Așa făcea tutulor israilitenilor câți venea să facă jertvă lui Dumnezeu. Iar feciorii lui Ilia preotul, mai nainte încă, până nu făcea jertvă lui Dumnezeu, mergea și zicea celor ce vrea să facă jertvă: „Dați-ne carne să frigem preotului, deacii nu vom lua din căldare, cum iaste obiceiul”. Iar cei ce făcea jertvă lui Dumnezeu zicea: „Îngăduiți întâi să să slujască cum iaste legea, deaciia veți lua ce veți vrea”. Iar ei zicea: „De nu ne veți da, iar noi vom lua și făr’ de voia voastră”.

Deacii acel păcat al feciorilor lui Ilia fu foarte mare înaintea lui Dumnezeu, căci făcea necaz jertvei Domnului. Iar Ilia îmbătrânise tot cu efudul Domnului⁹. Și înțelese ce fac feciorii israilitenilor și-i chemă și le zise: „Pentru căci faceți așa? Că iată, eu auzu pre toți oamenii lui Dumnezeu plângându-se de voi și mie nu-mi place ce auzu de voi zicând, ci să nu mai faceți așa. Că de va greși un om altui om, să va ruga pentru dânsul lui Dumnezeu; iar de va greși lui Dumnezeu, deacii cui să va mai ruga?” Iar nu ascultară învățătura tătâne-său, că vrea Dumnezeu să-i piarză.

Deacii veni un om a lui Dumnezeu la Ilia preotul și-i zise: „Așa zice Domnul: «Au doar nu m-am arătat casei tătâne-tău și celor ce era cu dânsul robi în țara Eghipetului, în casa lui

Faraon, și am ales casa tătâne-tău din toate casele lui Israil, că mi-au fost voia să slujască oltariului miei și să-l clădească cu cădelnița și am luat efudul și l-am dat casei tătâne-tău, și toate jervele focurilor le-am dat, să fie mâncare israilitenilor. Dar tu pentru ce-ai căutat spre tămâia mea cu ochiu ficlean și spre jertva mea și ai slăvit mai mult pre feciorii tăi decât pre mine, ca să blagoslovească jervele lui Israil mai nainte de mine?». Iar acum iată, zice Dumnezeu: «Pre cei ce mă vor înălța, îi voi înălța, iar pre cei ce mă urgisescu îi voi face de vor fi de ocară și de batjocură». Iată, vor veni vremi și voiui piiarde sămânța ta și sămânța casei tătâne-tău și în veci bătrâni nu vor fi în casa ta. Și te voi goni din oltariul meu, și voi urgisi ochii lui, și voi blestema sufletul lui, și alții den casa ta toți vor cădea de sabie bărbătească. Și acest semnu să-ți fie ție, că va veni moarte pre amândoi feciorii tăi deodată, pre Ofni și pre Finios, și vor muri într-o zi amândoi odată de sabie. Și în locul lor alt preot credincios voi rădica, care va face toate câte-s pre voia inimii mele și ale sufletului meu. Și-l voi face casă credincioasă, și va merge înaintea unsului meu în toate zilele, și va zice: «Ia-mă în casa ta, să mânâncu pâinea Domnului»».

Aicea muriră feciorii lui Ilia Preotul de sabie în războiu, și chivotul legii vechi fu luat de păgâni¹⁰

(I Regi 4₁₂₋₁₇)

Și fu cându vrură să să lovească oștile și văzură israilitenii pre păgâni, iar ei căzură toți înaintea păgânilor și fu moarte foarte mare și periră den israiliteni 30 de mii și fu luat și chivotul lui Dumnezeu și periră și feciorii lui Ilia amândoi, Ofni și Fineos¹¹. Și alergă un voinic din tabără, pre care-l chema Emmeni, în cetate, și spuse toate ce fusese în cetate, iar cetatea începu

toată a plânge și a să văita. Și auzi Ilie gâlceavă și clicote și zise : „Ce va să fie aceasta?” Iar un om merse și spuse. Iar Ilia merse, bătrân ca de 98 de ani, și ochii lui erau împăijănați și nu vedea. Și iar zise celor ce era cu dânsul: „Ce gâlceavă așa mare face nărodul?” Iar omul acela ce venise den tabără zise: „Eu am venit din tabără și astăzi am scăpat de acolo”. Ilia iar zise: „Dar ce veste iaste acolo, fătul meu?” Iar el zise: „Fugit-au israilitenii denaintea păgânilor și fu moarte mare într-înșii. Și tăiară și pre feciorii tăi, pre amândoi, și luară și chivotul lui Dumnezeu”. Iar Ilia, deaca auzi că fu luat și chivotul lui Dumnezeu, căzu duple scaunul care sădea înaintea ușilor, îndărăt pre spate în jos, și i să frânseră spinările și muri, căci că era bătrân și slab.

Vezi, iubitul meu fiu, că nu pot folosi nici părinții feciorilor carei sântu răi și nu păzescu legea lui Dumnezeu, nici grijescu de poruncile lui, măcar de ar fi părinții lor și sfinți și drepti. Că acesta Ilia, care fusese judecător israilitenilor, era om dreptu și nevinovat și preot Dumnezeului celui de sus, iar feciorilor săi nu le putu folosi, pentru că nu ascultară de tată-său. Însă că și tată-său, măcar de-i și învăța și-i certa, iar cu toiagul nu vrea să-i bată și să-i facă să le fie frică de dânsul și, pentru acea frică și bătae din tinerețe, să dobândească mintea și înțelepciunea. Dreptu aceia să sfârși și tată-său în multă întristare pentru dânsii și feciorii lui amândoi fură tăiați în războiu și viața lor și-o sfârșiră și cu amar. Iar sămânța lor fu gonită de la Dumnezeu de împărăție și din preoție, den neam în neam și până în veac.

Și alții după aceștea, mulți ș-au întorsu spre cele rele viața lor pentru fărădelegile lor, cum va spune învățătura cea mai denainte.

După acestea fu pus de Dumnezeu judecătoriul Samuil și

preot în locul lui Ilia (I Regi 7₁₅). Iar deaca îmbătrâni Samuil, el puse pre feciorii lui să fie judecători israilitenilor și-i chema pre feciorii lui, pre unul Ioil, iar pre altul Avia. Deacia ei începură a părăsi și a nu umbla pre căile lui și să întoarseră iar îndărat spre calea periciunii și lua mită și întorcea dreptatea (I Regi 8₁₋₃).

Aici sfătuiră feciorii lui Israil să ceară de la Dumnezeu împărat

(I Regi 8₄₋₉; 8₂₂; 9₁₋₃; 9₁₅₋₂₀; 10₁; 13₁₃₋₁₄; 8₂₂; 9₁₋₃; 18₆₋₉)

Deacii să adunară toți israilitenii și merșeră la Samoil, tatăl lor, și ziseră: „Iată, tu ai îmbătrânit și feciorii tăi nu umblă pe calea ta, deci acum tu ne pune împărat să ne judece, ca și pre alte limbi”. Și să arată hiclean și urât acest sfat înaintea lui Samoil prorocul, căci ziseră: „Dă-ne împărat să ne judece”. Și să rugă Samoil lui Dumnezeu, iar Samoil auzi pre Dumnezeu zicând: „Ascultă glasul oamenilor, carii strigă către tine, că nu urgisescu pre tine, ci pre mine, ca să nu le fiu eu împărat, nici altor făpturi ce am făcut. Decii tu-i ascultă și le pune lor împărat”.

Auși că zise Domnul cătră prorocul și judecătorul Samoil, grăind: „Ascultă-i și le pune lor împărat”. Că ascultă Dumnezeu plângerile și vaetele și rugăciunile săracilor, care făcea cătră dânsul, pentru nedreptățile și nevoile ce păția, măcar de nu și plăcu lui Dumnezeu căci cerșură împărat să-i împărățească. Iar rugăciunile lor tot le ascultă Domnul.

Iar pre judecătorii cei nedreți și mitarnici, carii întoarseră dreptatea, îi urgisi Dumnezeu până în sfârșit, și biruința lor să luu de la dânsii și cinstea judecății.

Iată că zise Dumnezeu lui Samoil: „Ascultă glasul lor și le pune împărat” (8₂₂). Și iată era Saul, feciorul lui Chiș, de căuta măgarii tătâne-său, că-i pierduse (9₁₋₃). Iar Dumnezeu spuse lui Samoil de venirea lui Saul mai nainte cu o zi, zicând: „Mâine, la această vreme, voi trimite la tine pre un bărbat din sămânța lui Veniamin, ci pre acela să-l ungi să fie împărat oamenilor miei, israilitenilor; că va mântui oamenii miei din păgâni. Căci căutaiu spre greutățile oamenilor miei și să suiră vaetele lor cătră mine”. Și iată văzu Samoil pre Saul și iar îi zise Dumnezeu: „Samoile, iată acesta iaste omul care țe-am zis eu. Acesta va începe întâi a împărăți întru israiliteni”.

Și merse Saul la Samoil în mijlocul cetății și-i zise: „Spune-mi unde iaste casa aceluia ce vede?” Iar Samoil zise lui: „Eu însumi sunt eu acela ce cauți tu. Ci pasă cu mine în cămară, să prânzim astăzi amândoi, iar dimineață eu te voi lăsa și toate cugetele tale îți voi spune. Și-ți voi spune și măgarii ce i-ai pierdut; și nu mai gândi de dâșii, că s-au aflat”. (9₁₅₋₂₀)

Și luă Samoil un cornu, în care era untdelemn, și-l turnă pre capul lui Saul, și-l sărută. Și zise Samuil cătră Saul: „Dumnezeu m-au trimis să te ungu și să fii împărat israilitenilor, deci acum ascultă glasul Domnului: Dumnezeu te-au unsu să fii împărat oamenilor săi israilitenilor, și tu vei fi mai mare în oamenii Domnului și-i vei mântui din mâinile vrăjmașilor lor”. (10₁)

Deacii după acestea, iar să sculară păgânii asupra lui Saul împărat, și Saul nu să rugă lui Dumnezeu, nici să opri de curvie. Și făcu jertvă de arsuri. (13₁₋₁₂) Și zise Samoil cătră Saul: „În zadar iaste ție aceasta, că n-ai păzit poruncile Domnului Dumnezeului tău, care ți le-au dat ție. Iar de le-ai

fi păzit, țe-ar fi până în veac l ci va căuta Du acela-l va pune cele ce țe-au p

Apoi, după multe cătră Du Domnului nu o Dumnezeu să-l pizmaș lui Dum păgânești și uc cu dânsul 85 d și pre muerile l dobitoacele lor diavolului, pent

Dar acum : asupra lui Davi ce să întoarse David pre Goli cetățile și oraș zicea în tamb zicea: „Birui Decii Saul să n înaintea ochilo ră cu întunerea îmboldia Saul

Așijderea și și fărmeccători, acelea credea. Dumnezeu, și depărtă de la d

altă glasul lor și
orul lui Chiș, de
Iar Dumnezeu
nainte cu o zi,
te la tine pre un
să-l ungi să fie
nântui oamenii
oamenilor miei
ăzu Samoil pre
ceasta iaste omul
împărăți întru

i și-i zise: „Spu-
Samoil zise lui:
cu mine în că-
neată eu te voi
ți voiu spune și
dânșii, că s-au

ntdelemnul, și-l
e Samuil cătră
i să fii împărat
ului: Dumnezeu
tenilor, și tu vei
tului din mâinile

ânii asupra lui
eu, nici să opri
se Samoil cătră
ăzit poruncile
ție. Iar de le-ai

fi păzit, țe-ar fi întărit Dumnezeu împărăția ta și ar fi stătut până în veac biruința ta preste Israil. Dar acum nu va sta, ci va căuta Dumnezeu alt împăratu, care-i va plăcea, și pre acela-l va pune mai mare preste oamenii săi. Că tu n-ai păzit cele ce țe-au poruncit Dumnezeu”. (13₁₃₋₁₄)

Apoi, după acestea, începu și adaoase Saul alte păcate multe cătră Dumnezeu și călca poruncile lui Dumnezeu și legea Domnului nu o păzea. Pre Agav craiul de la Amalic, îi porunci Dumnezeu să-l omoară, iar el nu vru, și-l lăsă viu, carele era pizmaș lui Dumnezeu; și făcu jertvă lui Dumnezeu den dobitoace păgânești și ucise și pre Avimeleh, preotul lui Dumnezeu, și cu dânsul 85 de bărbați și pre alții, pre toți carii purta efudul, și pre muerile lor, și pre feciorii lor, tot cu sabiia îi tăe, încă și dobitoacele lor pierdu. Acestea toate le făcu din îndemnarea diavolului, pentru David robul lui Dumnezeu.¹²

Dar acum și în ce chip și pentru ce rău să rădică pizmă asupra lui David? Cade-să, fătul meu, să știi și aceasta. După ce să întoarse cu biruință, deaca biruiră păgânii și ucise David pre Goliath ghigantul, eșiră ginghirese¹³ du pren toate cetățile și orașale întru întâmpinarea lui Saul împăratu și zicea în tambură și într-alte timpane, și cânta jucându și zicea: „Birui Saul cu miile, iar David cu întunerecele”.¹⁴ Decii Saul să mânia și-i păru rău, și fură ficlene acele cuvinte înaintea ochilor săi. Și zise Saul lui David: „Pre tine te cântă ră cu întunerece, iar pre mine cu mii”. Deci dentr-acea zi tot îmboldiia Saul cu cuvinte de pizmă asupra lui David. (18₆₋₉)

Așijderea și alte fărădelegi făcea, că chema la dânsul vrăjitori și fărmeători, de-și spunea visele, și apoi cum zicea ei, el într-acelea credea. Și pentru lucrurile sale cele spurcate, să mâniia Dumnezeu, și să dăzlupi de Dumnezeu și Dumnezeu încă să depărtă de la dânsul¹⁵.

Aicea zise Dumnezeu că-i pare rău căci au făcut pre Saul împărat

(I Regi 15_{10, 16-19, 23, 27-28; 31₁₋₁₃})

Fu după aceasta cuvântul lui Dumnezeu către Samoil zicându: „Îmi pare rău căci am unsu pre Saul împărat, căci s-au întorsu despre mine și m-au uitat, și cuvintele mele nu le-au păzit”. (15₁₀) Iar Samoil merse la Saul: „Îngăduie să-ți spui ce-au zis Dumnezeu către mine astă-noapte”. Saul zise: „Spune-mi”. Samoil zise: „Au doar nu erai tu om de jos între alți israiliteni? Apoi nu te puse Dumnezeu mai mare steagului și sementiilor lui Israil și te unse pre împărăția israilitenilor și te trimise Dumnezeu pe cale și-ți zise: «Pasă și dezrădăcinează pre Amalic și să nu-ți fie milă de cei ce au greșit înaintea mea, și te bate cu dâșii până îi vei sfârși». Dar tu că n-ai ascultat cuvântul Domnului, (15₁₆₋₁₉) ci ai făcut hicleșug înaintea lui și învățăturile lui le-ai urgisit. Drept aceea și Dumnezeu te-au urgisit pre tine și nu vei mai fi împăratu întru israiliteni”. (15₂₃) Și să întoarse Samoil și uru să ducă de la dânsul, și Saul să apucă de poalele hainelor sale și le sfâșia, iar Samoil zise: „Astăzi au luat Dumnezeu împărăția din mâinile tale și o au dat vecinului tău, carele iaste mai bun decât tine”. (15₂₇₋₂₈)

Iar după ce luă Dumnezeu împărăția de la Saul și unse pre David spre împărăție, iar cu mâinile lui Samoil prorocul, și încă tot împărăția Saul, iar vremea și viața și-o petrecea tot cu grijă și cu răutăți, ca cela ce iaste urgisit și lepădat de la Dumnezeu. Că zice Domnul: „Pre cei ce mă vor înălța, îi voi înălța, iar pre cei ce mă vor urgisi, îi voi urgisi și vor fi batjocoriți”. (I Regi 2₃₀)

Deacii odată iar să strânsură păgânii cu oști asupra israilitenilor, iar israilitenii fugiră denaintea păgânilor și cădea toți răniți și tăiați de păgâni în muntele Ghelvanului și să

pogorâră păgâr
și tăiară păgâr
Aminadav și p
Saul, și-l ajunse
săgetară pren c
armele: „Scoate
neobrezuiți¹⁶ s
ce purta armel
Deci Saul luo e
Iar sluga aceia,
și să lăsă și el
muri și Saul și
armele, și toți
era de ceia par
oureești și au r
cetățile și coșt
săzură într-înse

Deacii a do
pre Saul și pre
și-i luară sabiia
țara lor. Și strig
cu dînsul, și ar
trupul lui îl pu
ce lăcuia în Au
păgânii lui Sau
mulțimea lor ș
Saul și al fie-să
și le aduseră în
și le îngropară
zile. (31₁₋₁₃)¹⁸

Vezi, fătul n
Dumnezeu den

da să vezi frumusețea sufletelor lor și lumina și strălucirea hainelor, care strălucescu mai luminos decât fulgerul.

[Elogiul cinului monahal]

Iată că vom să zicem și de bărbații cei de dămunt, carii au fost minunați, iar au și să duc pildele lor cătră lucruri grele și multe. Drept aceia, vă duc cătră umblările acelor sfinți, că n-au niciun lucru rău de întristăciune, ci ca când ș-ar rădica corturi în ceriu, așa s-au sălășluit de dăparte. Cei ce au pățimit greutate într-această lume și s-au nevoit cu ostenele cătră dânsul, pentru aceia ș-au și făcut case în ceriu, că au fugit din oraș și din cetăți și din case.

Că cel ce va să să nevoiască cu totul cătră Dumnezeu, nu-i iaste să șază în case, ce i să cade să lăcuiască în case mutătoare, ca cela ce va să să mute dintr-o gazdă. Deci câți petrec și viețuiescu așa, tot în ponciș și împotriva noastră lăcuescu, căci că noi nu viețuim ca într-o oaste, ci viețuim ca într-o cetate, cu pace. Dar cine ș-au făcut vreodată case de pîiatră în tabără, știind că curând și preste puținea vreme iarăși va să le părăsească? Nimeni n-au făcut așa, ce măcar de ar și începe ceva să facă așa, acela ca un vânzătoriu să va ucide. Sau cine ar cumpăra măcar o milă de loc în vremea războiului și să-și facă curți pre dânsa? Nimeni nu va face așa. Că de ar și cugeta cineva să facă așa, încă i-ar zice alții: „Venit-ai la războiu, iar n-ai venit la negoț! Dar căci te nevoești cu dor și cu pohtă de acest loc, care preste puținea vreme vei să-l părăsești? Lasă, deaca vom merge la moșia noastră, deacii vei face aceasta acolo!”

Aceasta-ți grăescu eu acum, fătul mieu¹⁰³; când vom merge în cetatea Ierusalimului celui de sus, acolo vei face aceasta¹⁰⁴, ce însă acolo nu iaste nici o nevoință și nici o

ІНСЕРУТУВЪ ІНОВАТІВУРІОКЪ ВУНУВЪІ СРЕДІНЦІОС ІО<ІН> НЕАГОС, ВОСВОДУВЪ
ТІАІІ УНГРОВІАНІЕІ, САРЕБЕ АУ ІНОВАТІВЪ ПРЕ РІІУ-СІУ ТНЕОДОСІЕ ВОДІА

ostelneală, că acel împărat minunat și puternic le va face toate. Iar și aici ajunge a lăcui într-un zemnic¹⁰⁵ și îngrădit cu un gărdicel, iar a face cetăți și case de piatră nici de un folos nu sânt.

Auzi cum lăcuescu tătarii în case făcute pre roate, și lăcașul lor iaste făcut tot ca al unor păstori. Așa să cade să lăcuiască și creștinii, să încungiure toată lumea luptându-se cu diavolul, și să-i izbăvească pre cei robiți și supuși de diavolul și pre cei ce sunt ținuți de diavolul și de toate ale lui, să să schimbe¹⁰⁶.

Că aceia¹⁰⁷, deaca-și fac colibi și deaca vor să le părăsească, ei le părăsescu, ca cum ar lăsa ostașii oastea cu pace, și aceia deacii mult s-ar veseli și s-ar bucura. Că mai frumos lucru iaste, și mai cu plăcere a vedea pustiile având umbră de cete călugărești, decât voinici în oaste întinzându corturi și înfigându-și sulile și lângă sulile să-și pue platoșale și armele, iar altă mulțime să aibă ochi ca de aramă și înarmați cu arme de hier, și împărăție îngrijată și preste câmpu multe așternute și prânzuri. Că această vedere nu iaste bună, ci iaste mai bună carea zic eu.

Ia blăm¹⁰⁸ acum în pustii și vom vedea umbrările vitejilor lui Hristos și nu vom vedea acolo întinderea corturilor, nici haine și alte zăvese lucii, cu care fac umbră împăratului; ci vom vedea ce iaste mai bun și mai fericit decât tot ce iaste pre pământ. Că de multe ori acolo să vor fi întinsu ceriurile și să vor fi arătat lucruri și vederi minunate. Și vom vedea acolo lăcașurile lor, carei cu nimic nu sunt mai jos sau mai mici decât ceriurile. Că într-însele s-au pogorât și au intrat îngerii, ce încă tocma și stăpânul îngerilor.

Dar de vreme ce veni la Avraam, carele era bărbat cu fămee și avea coconi, căci, îl văzu că iaste iubitoriu de streini, cu cât mai mult va veni și va afla omul cel ce s-au schimbat

robul tău cel păcătos și ticălos, nebăgătoriul de seamă și neînțeleptul, cum ai auzit și pre Iezechiia în ceasul morții! Într-acestași chip auzi și pre mine neharnicul, robul Tău, că alt n-am cătră cine mai alerga, Doamne, fără numai cătră mila îndurării Tale. Și nu mă priimi ca pre Iezechie, ci ca pre unul din năemnicii Tăi cei mai proști”.

Și așa rugându-mă, ziș: „*Bucură-Te, stăpână, Fecioară Maria, Născătoarea lui Dumnezeu, sprijinitoarea și ajutătoarea cea grabnică a creștinilor și roagă pre Dumnezeu pentru mine. Bucură-te, cinstită și făcătoare de viață, Cruce, duple care au izvorât viață a toată lumea! Bucurați-vă, toate puterile cerești, îngerilor, mai marii îngerilor și vă rugați pentru mine! Bucură te și tu, cinstite Proroace și Predtece, Botezătorul Domnului și mărturisitorul pocăinței; roagă-te pentru mine! Bucurați-vă, apostolilor, mărturisitorii vestirii cei bune a lui Dumnezeu, carii ați scos oamenii den înșălăciunea diavolilor cele întunecate și i-ați îndreptat cătră lumina dreptății și vă rugați pentru mine! Bucură-te, frumoase raiule, care te pohtescu toți cei ce au slujit bine lui Dumnezeu.*²⁴⁵

Bucurați-vă, sfinților mucenici, care ați pătimit pentru Hristos și ați luminat pren temnițe și v-ați ispitit cu sabii ascuțite și nu v-ați înfricoșat de fierăle cele groaznice și cumplite, ci v-ați luptat și v-ați nevoit să vă asemănați patemilor lui Hristos și ați luat cununile cele neputrede și ați dobândit împărăția ceriului; ci, având îndrăzneală cătră Dumnezeu, **rugați-vă pentru mine!**

Bucurați-vă, patriarșilor, sfinților, purtătorii de Dumnezeu părinți, carii ați mărturisit pren cetăți și pren orașe Sfânta Evanghelie și pre Hristos ați arătat, și ați luat daruri din ceriu și lumina cea făr' de înserare ați câștigat, rugați-vă pentru mine!

Bucurați-vă, preacuvioșii lui Dumnezeu pustnici, carii ați

lăcuit prin pustii și prin peștere și postului și privegherii v-ați învățat în sfintele lavre și ați îngăduit lui Dumnezeu și n-ați gustat din bunătățile pământului și cu dor mare v-ați înaripat către Dumnezeu și Duhul cel Sfânt au lăcuit întru voi și v-ați îndulcit de hrana raiului și pohta voastră ați umplut și ați umblat pe calea cea dreaptă, ca niște ucenici al lui Hristos! **Pentru aceia vă rugați pentru mine.**

Spășiți-vă și voi, cești mai de apoi patriarși și preoți, care ați lăcuit pren orașă în traiul cel curat a lui Dumnezeu și ați mărturisit cuvintele lui Iisus Hristos în toată vremea!

Spășiți-vă și voi călugărilor, carii lăcuiți în pustiiile cele întunecate și prin peștere și prin propastii, între hierăle cele iuți și rele.

Spășiți-vă și voi, călugărilor carii lăcuiți prin lavre și pren mănăstiri, împodobitorii bisericilor și îngăduitorii lui Dumnezeu!

Spășiți-vă, împăraților, domnilor, carii sunteți drepti slăvitori creștini și ați viețuit în frica lui Dumnezeu și ați umblat pre calea Lui și ați împărțit milostenie și cuvintele lui Dumnezeu le-ați umplut și le-ați păzit!

Spășiți-vă și voi, boiarilor și judecăătorilor! Spășiți-vă și voi, săracilor, și voi, feții miei și fetele mele! Spășiți-vă și voi, boiarii miei și slugile mele cele credincioase, carii mi-ați slujit bine! Spășiți-vă toți și rugați pre Dumnezeu pentru mine! Spăsește-mă, Doamne, și pre mine, pre Neagoe, robul tău cel lenevos și ticălos".²⁴⁶

Așa rugându-mă, eu văzui că mi să apropie ceasul cel de apoi. Deacii strigai cu glas de umilință și ziș: „Iată, acum mi să apropie ceasul morții, ci păsați de chemați pre iubiții miei coconi²⁴⁷ și pre dragile mele cocoane și pre dragii miei boiari și slugi”.

Iar ei veniră toți la mine și stătură înaintea ochilor miei și le

ziș: „Veniți, iubiții miei și dragii miei coconi, carii sunteți ochilor miei mai luminați decât strălucirile soarelui, avuția cea scumpă și comoara inimii mele! Că astăzi, feții miei, vă dăspărțiți de mine și săriți de la inima mea ca o scântee când sae pre fața apei mării, în adâncurile cele întunecate și în valurile cele cumplite.²⁴⁸ Și astăzi toate valurile mării s-au pornit asupra voastră. Deci de astăzi înainte, feții miei, cu care de acestea veți să vă luptați întâi, când sânteti²⁴⁹ acum ca acea scântee, care fu zisă mai nainte?

Iar eu, acum, odraslele mele, voi să vă învăț, precum zice Solomon: «Fiiule primește învățătura tătâne-tău și ascultă sfatul mâne-ta, ca să trăești în veci»”.

(Pilde 1₃)

Dreptu aceia, feții miei, și eu vă învăț, mai nainte de toate, de acestea: să aveți frica lui Dumnezeu în inimile vostre și să vă fie sufletele curate, dinpreună cu trupurile, și să iubiți săracii și mișăii și să le faceți milostenie și să vă rugați lui Dumnezeu și Preacuratei lui Maici cu tot de-adinsul. Și nu numai din gură, ci cu toată inima și cu tot sufletul și cu tot cugetul. Că Domnul Dumnezeu și stăpânul nostru Iisus Hristos iaste bun și îndurător și milostiv și cu mila sa va îmblânzi toate valurile mării, care sunt rădicate asupra voastră. Și veți trece cătră liniște cu bine și cu blândețe, unde să vor unge trupurile voastre, și veți domni în lumea aceasta cu pace, iar sufletele vor dobândi sufletescul bine cel de veci, cu cei ce au îngăduit lui Dumnezeu din veci și pân' acum.

Veniți și voi, turturițile mele cocoane, iubitele pustiități, nu stați departe de mine, ci vă apropiați de mine! Că voi, cocoanele mele, de acum înainte sunteți ca turtureaoa ceia ce să dăsparte și-i piiare soția. Deacii, multă jale și dor are pentru dânsa, și niciodată pre copaci verde nu să pune, ci tot pre uscat,

și când va să bea apă, întâi o turbură cu degetele picioarelor și aungea bea. Și niciodată inima ei nu mai dobândește veselie.²⁵⁰ Așijderea și voi, cocoanele mele și turturițile mele, acum vă dăspărțiți de mine și cădeți în grea sărăcie.

Veniți și voi, boiarii miei cei credincioși și slugile mele, carii mi-ați slujit bine în toată viața mea și luați astăzi aminte glasul gurii mele și-l ascultați! Că astăzi traiul vieții mele să sfârșască și ceasul cel de apoi mi s-au apropiat.

Astăzi lumina ochilor miei, cu care în toată vremea priviiam spre lucrurile cele trecătoare și spre slava cea deșartă a lumii aceștia și cu carii în toată vremea vă îmblânzeam, dragii miei, și voi luați de la dânsii veselie și bucurie, iată acum că apuseră. Și altă privire dobândiiu și de acum nu-mi mai iaste a mai privi spre voi cu veselie.

Astăzi limba mea, cu carea de-a pururea vă îndulceam și dimpreună cu voi petreceam și ne veseleam, acum să amărî și să încue și de acum nici o vorbă dulce nu vă poate răspunde și să vă grăiască.

Astăzi frumusețea feții mele, care o spălam în băile cele calde și în odihna cea bună și în slavă deșartă, acum toate întunecară. Și urechile mele, cu care ascultam vioarale și tobele și surlele și canoanele și alte feliuri de veselii multe, acum să astupară.

Astăzi anii miei și zilele vieții mele toate să sfârșiră, carii i-am cheltuit în zadar în lumea aceasta, și slava mea trecu ca o umbră și să uscă ca florile câmpurilor. Astăzi mintea mea cea neînțeleaptă, cu carea niciodată n-am cugetat, nici am avut gându să mă gătescu de călătoria aceștii căi, acum ce folos îmi iaste mie, celuia ce n-am făcut nici un bine înaintea Dumnezeului meu celui bun? Întâi, că n-am avut dragoste cătră dânsul; a doao, pentru înșălăciunea aceștii lumi amăgitoare, care de-a pururea o iubiam; a treia, încă mai mult pentru dragostea voastră cea multă și mare, că foarte mi-ați fost dragi, iubiții miei, cât

am fost într-această lume înșălătoare și mincinoasă. Iar ia mă înșală și mă încungiură întunerecul, și mă află această vreme de nevoie fără' de nici un lucru bun, care să fi lucrat Dumnezeuului meu.

Și dragostea voastră cea multă, care ați avut cătră mine, eu acum o cunoscui și văz că foarte m-ați iubit. Pentr-aceia nu mi iaste atâta jale, căci mă dăspărțu de lumea aceasta, nici de avuția mea cea multă, cât îmi iaste pentru sufletul meu (că nu știu unde va merge, și n-are cine să-i ajute, fără' numai ce să nădăjduiaște acum spre mila lui Dumnezeu), iar alta pentru mila voastră. Că văzu ochii voștri plini de lacrimi și inimile voastre acum sunt săgetate cu multă jale și obidă pentru mine.

Și văzu, iubiții miei, că de-ar fi vreo putere, voi mi-ați folosi într-această vreme de nevoie și toată viața voastră ați da pentru binele meu; ci nu puteți nimic să-mi folosiți, nici voi mie, nici eu voao. Că iaste vremea cea să mă dăspărațu eu de voi și voi de mine și ați rămas dintr-această zi.

Și de acum veți începe a sluji altui domn, necunoscut și strein, care nu va cunoaște pre voi, nici voi pre dânsul. Deci, boiarii miei și slugile mele cele dragi și iubite, eu voi să vă învăț și de aceasta: domnului sau stăpânului neștiut și necunoscut, nevoie îi iaste a-i sluji sluga până îi va afla obiceiul lui. Că sluga cea ce îndrăznește cătră stăpânul neștiut și necunoscut, acela iaste ca omul cela ce să razimă pre frunza care plutește pre fața apei. Deci când va să să apunce de dânsa și să-i folosească, atunci să îneacă și piiare. Așijderea și voi, până veți afla firea și obiceiul domnului aceluia, multă minte vă trebuiaște să aveți.

Că *mintea*²⁵¹ iaste cap și învățătură dulce tuturor bunătăților și sfârșitul ei foarte iaste proslăvit. Mintea iaste avuție și comoară netrecătoare, care nu să cheltuiască niciodată. Mintea cea curată să urcă mai pe desupra cerurilor și solește dreptățile sufletului și ale trupului înaintea Atotțiitorului Împărat. Mintea iaste viața

priiatenilor și împăcare fraților. Mentea trează iaste priaten mai bun și mai cinstit împăraților și domnilor decât toată avuția și bogăția lor cea multă. Un bărbat înțelept mulțime de oameni stăpânește, iar un bărbat nebun și fără de minte mulțime de oameni piarde. Mentea cea bună iaste cercare înaintea domnilor celor necunoscuți și trup nevătămat și față nerușinată și neînfruntată, cum zice prorocul: „Cinstiți înțelepciunea, ca să împărațiți în veci” (*Înțelepciunea lui Solomon 6₂₁*).

Iată și eu, cât am putut de am înțeles și am priceput dăspre o parte, acum într-această vreme dă nevoie, atâta v-am învățat, luminile mele și slugile mele cele credincioase și priatenui miei. Ci d-acum voi n-aveți a mai vedea pre mine, nici eu pre voi, și încă și trupul meu acum să dăsparte de la voi și de odihna voastră, care odihneți, și va să meargă în pământu. Că din pământu iaste și iar în pământu să va întoarce, după porunca lui Dumnezeu. Și sufletul meu încă va merge unde-ți va fi gătit, sau la bine, sau la rău.

Dreptu aceia, lumina mea și slugile mele cele dragi, să nu uitați sufletul meu dentru voi așa de pripă nepomenit de voi sau de feciorii miei. Ci, de le va dăruia Dumnezeu lor domnia în urma mea, într-această țară, dar voi fi făcut și eu voao un bine cât am trăit într-această lume cu voi, (că mie multă milă mi-au fost de voi și de feciorii voștri) ci dar vă va învăța Dumnezeu și pre voi să vă fie milă de sufletul meu și de coconii miei. Cum îmi fu și mie milă de voi și de feciorii voștri în viața mea aceasta, cât lăcuim cu toți dinpreună.

Că de veți uita voi sufletul meu sau coconii miei, eu vă aduc aminte că vă veți osândi. Că după 40 sau 50 de ani și pre voi, pre toți, vă va acoperi pământul, ca și pre mine acum. Și să nu vă pae că acum mă dăspărțu de voi și nu ne vom mai vedea, ci să știți că iar vom să ne adunăm toți la a doao venire cea

înfricoșată a Domnului nostru Iisus Hristos. Însă atunci nimeni nu va putea folosi unul altuia, nici eu voao, nici voi mie, ci care cum îi vor fi lucrurile, așa-i va fi și folosința.²⁵²

Și de acum nu mai poci lungi cuvintele către voi, că s-au apropiat ceasul și vremea sfârșitului meu, ci numai veniți de vă ertați cu ertarea cea de apoi.

Veniți și voi, iubiții miei coconi și dragile mele turturițe și cocoane, că iată că voi să mergu pre calea cea ce n-am mersu niciodată. Mergu la judecătoria cel nefățarnic, unde vom sta cu toți într-o potrivă și întocma, împărații și domnii, boiarii și slugile, bogații și săracii, toți vor fi într-un chip.

Deacii, sau să vor osândi, sau să vor proslăvi fieștecare după lucrul său. Pentr-aceia, eu de astăzi înainte nu mă mai grijăsc de iubiții miei coconi, nici de dragile mele cocoane, nici de boiarii miei cei credincioși, nici de slugile mele, nici de avuție, nici de rudenii, nici de podoabe sau de lucrurile cele dășarte ale lumii aceștia, nici de altceva de nimic, făr' numai ce-mi iaste grijă de sufletul meu și cum voi trece prin vămile cele înfricoșate.

* * *

Spune-mi acum, ticăloase suflete, unde iaste domnia noastră, unde iaste muma noastră, unde sunt feciorii și fetele noastre, unde iaste slava cea dășartă a lumii aceștia și bucuriia ei? Unde sunt băile cele calde și umplerea voii trupului nostru? Unde sunt grădinile noastre cele frumoase cu mesele cele întinse și cu cărnuri cu miros bun și frumos? Unde iaste vinul, carele totdeauna veselea inima noastră? Unde sunt vioarale și tobele și surlele? Unde sunt caii noștri cei frumoși și împodobiți cu rafturi poleite și cu șale ferecate? Unde sunt inelele noastre cele cu pietri

scumpe? Unde sunt diadimele cele împărătești, care era împodobite cu mărgăritari și cu pietri de mult preț? Unde sunt gurile hainelor împărătești? Unde iaste aurul și argintul dintr-această lume, ticăloase suflete?²⁵³ Că pentru lăcomia aurului și a argintului tău și a altora, care nu iubește Dumnezeu, tu te ai dăspărțit de fața cea dulce a Dumnezeului tău. Ci de acum temnițele iadului vor să te sature și vei auzi, o, vai de tine, sufletul meu, în gheena focului celui de veci, că n-ai crezut niciodată că vei să mori și să te dăspărți așa, sau de munca în care vei să te muncești, ci ca un făr' de moarte și ca un orbu ai greșit lui Dumnezeu. O, lacome și nesățiosul meu suflet, vai de tine!

Au n-ai auzit glasul carele striga în pustie, al lui Ioan Botezătorul, care mărturisea cu glas mare și zicea cătră toți: „Carele vine dupre mine, acela iaste mai tare decât mine, căruia nu-i sunt vrednic să-i dăzleg încălțămintele. Acela vă va boteza cu Duhul cel Sfântu, căruia îi iaste lopata în mâinile lui și va râni ariia sa și va aduna grâul său în jicnițele sale, iar pleavele va arde cu focul cel nestinsu” (Matei 3₁₁₋₁₂). Iar tu, sufletul meu, încă te-ai aflat pleave înaintea Domnului nostru Iisus Hristos, iar tu, acum, pentru faptele tale ești înghițirea iadului și focului celui de veci.

Vai de mine, sufletul meu, vai de mine, într-acesta ceas ce gândești? Ce seamă vei să dai, unde vei să te ascunzi, în ce peșteră vei să întri! Amar ție, sufletul meu, amar! Ce vom să facem acum, ce nădejde ai și la cine vom nădăjdui, într-această vreme dă nevoe, să ne priimească, cându noi n-am făcut nici un bine înaintea lui Dumnezeu, ca să ne ajute.

Ci însă, Iisuse, Doamne Dumnezeul meu cel dulce, pre Tine mă nădăjduescu într-această vreme dă nevoe, să mă izbăvești din focul cel nestinsu și din tartarulul cel rece, cum ai izbăvit pre Iona din mațele chitului (Iona 2₁₋₁₁). Și ascultă, Doamne,

rugăciunea mea cea necurată, cum ai ascultat rugăciunea Manasiei, când era încuiat de păgâni în boul cel de aramă.²⁵⁴ Că întâi să ruga cu rugăciune necurată idolilor, Artemidei și lui Apolon și lui Vaal, până la miezul nopții, și nu-i folosiră nimic; iar de la miezul nopții el să trezi, ca cum ar fi fost beat și nebun de vin, și-și întoarse dosul său către idoli, iar mintea și gândul și-l rădică sus către Dumnezeu și plânse cu lacrimi amară și iuți, zicând: „Miluiaște-mă, Dumnezeul<e> al lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov!” Deci numai pentru această întoarcere, ce și întoarse fața către Dumnezeu, iar dosul către idoli, Tu, Dumnezeul meu, într-acel ceas l-ai izbăvit din boul acela de aramă, dentru care era încuiat. Ci, cum izbăviși pre Manasia dentru acea nevoie mare, așa și pre mine, ticălosul, mă miluiaște Dumnezeu lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov, și nu după păcatele mele cele fără’ de număr, Dumnezeul meu, ci după mila Ta cea multă. Și cum ai miluit pre Manasia, așa și pre mine mă miluiaște, Dumnezeul meu!

Ascultă, Doamne, pre mine, ocaianicul și streinul într-acestu ceas de nevoie, cum ai ascultat pre tâlhariul care fu răstignit pre cruce cu Tine și către tine strigă și zise: „Miluiaște-mă și-ți adu aminte de mine, Doamne, când vei veni întru împărăția ta!” (Luca 23₄₂) Și numai cu un cuvânt fu priimit milii Tale. Priimește-mă, Dumnezeul meu, cum ai priimit vameșul și curva, că curva puținel plânse și fu mântuită.

Dreptu aceia, și eu auziiu bogăția milii tale și cum că chemi pre toți păcătoșii la tine, zicând:²⁵⁵ „Cel ce va veni la ceasul cel dintâi va lua plată dreaptă, iar cel ce va veni după al treilea ceas să mulțumească milii tale, iar cel ce va ajunge după al șaselea ceas de nimic nu să va lipsi, iar cel ce să va lipsi până al noaoalea ceas să să apropie către tine fără’ de nici o îndoială. Iar de va veni și la al unsprezecelea ceas, nimic să nu să teamă că s-au zăbovit. Că ești iubitoriul de oameni și priimești pre cel de apoi, ca și pre cel dintâi, și

mângâi pre cel de la al unsprăzecelea ceas ca și pre cel din ceasul dintâi. Și celuia dai, iar pre cesta-l dăruiești; și lucrul îl cinstești și ce iaste pus înainte lauzi. Drept aceia vor intra în bucuriia Domnului său și vor lua plată și cei dintâi, și cei de apoi de la mila ta cea bogată”.

Într-acestași chip priimește-mă și pre mine, ticălosul, într-această vreme dă nevoie, și să nu pornești urgiia Ta pre mine pentru negrijirea mea, căci nu m-am grijit să lucrez poruncilor Tale din ceasul cel dintâi, nici de la al treilea ceas [nu] m-am nevoit să mă grijăscu și să umplu poruncile Dumnezeului meu. Ci mă aflai la al șaselea ceas nefăcut nici un lucru bun, iar de la al noaoalea ceas rămas rușinat de alți lucrători carii au lucrat ție, iar de la al 11-lea ceas eu mă trezviiu, ca dintr-un somnu greu al păcatelor, și văzui pre cei ce țe-au lucrat ție de la ceasul cel dintâi și de la al unsprezecelea ceas, că luară toți de la tine bucurie, Dumnezeul meu cel dulce!

Iară eu nu mă aflaiu nici cu cei dintâi, nici cu cei de apoi să fiu lucrat Ție, Dumnezeul meu, și rămaș de soțiile mele și mi să închiseră porțile ceriului și mă dăspărțu de fața Ta, și de acum nici o îndrăzneală nu mai am cătră Tine, Mântuitorul meu, să mă rog. Că n-am făcut nici un bine sufletului meu, ci eu însumi i-am fost vrăjmaș și l-am ucis și l-am dăzlupit de fața Ta cea cea luminată, și de la mine nu mai așteaptă el de acum înainte nici o folosință, ci numai ce să nădăjduiaște sufletul meu spre mila Ta cea mare, și Tu să-l miluești, Hristosul meu! Și nu pentru fărădelegile nebunii mele, nici pentru negrijarea mea, căci n-am grijit de poruncile Tale, ci am grijit și am lucrat tot diavolului. Că din dăstul îmi era cât am lucrat diavolului să fiu lucrat și Ție, că aș fi fost miluit de mila Ta cea multă. Iar eu nu m-am aflat să fiu făcut nici un lucru bun înaintea Ta, ci căci am umplut tot voia diavolului, pentr-aceia fui lepădat și rămaș rușinat de fața Ta, Dumnezeul meu! Ci numai ce să nădăjduiaște sufletul meu pre

mila Ta, că Tu singur ești Dumnezeu cel milostiv și mărturisești tuturor păcătoșilor, zicând: „Tot cel ce va veni către mine nu-l voi scoate afară” (Ioan 6₃₇). Drept aceea și eu, ticălosul, alergu către Tine, Dumnezeu meu, și să nu-mi plătești după mulțimea păcatelor mele, ci după mulțimea milii Tale, Dumnezeu meu, să mă primești în cămăra Ta cea luminată, care iaste în ceriuri, netrecătoare și neschimbătoare, niciodată, în vecii vecilor amin.

Acum, trupule și sufletul meu, toată slava lumii aceștia o am lăsat și mărețele și trufia noastră o am părăsit și să răsipiră de la noi ca un fum, când îl lovește un vânt mare și cu o ploae repede, de care noi nu ne temeam.²⁵⁶ Iar acum, o, suflete, noi rămasem pentru niște griji ca acestea rușinați și batjocoriți.

Că feciorii și fetele tale nimic nu-ți pot folosi, numai ci cerem acum milă de la Domnul nostru Iisus Hristos și ajutoriu de la Preacurata a lui Maică, zicând: „Milostivește-Te spre mine, Doamne, Dumnezeu meu, milostivește-te spre mine, Neagoe, robul Tău, și nu după nebunele mele păcate, ci după mila Ta cea multă în care mă nădăjduescu eu, bunul meu și Dumnezeu meu. Că înfricoșată iaste judecata Ta, Doamne, îngerilor a-ți sta înaintea, oamenilor a să aduna, cărților a să dășchide, lucrurilor și faptelor a să întreba, gândurilor a li să lua seama.

Atuncea ce judecată va fi mie, celui ce sunt zămislit în păcate? Cine-mi va stinge văpaia focului? Cine-mi va lumina întunerecul, de nu mă vei milui Tu, Hristosul meu, cela ce ești iubitoriu de oameni? Ci acum într-această vreme dă nevoie, eu la Tine caz, Hristosul meu, să mă miluești pre mine, pre Neagoe, robul Tău cel neharic și nebăgător în seamă. Că eu am spurcat trupul meu și am întinat zidirea Ta și m-am însărcinat cu lenea cea fără de măsură, și nici vreun bine sau vreo milostenie n-am făcut pentru numele Tău cel sfânt!”

O, amar ție ocaianice și ticăloase Neagoe, căci ai lăcomit

spre avuție! Au doar n-ai auzit, nici ai înțeles cuvintele prorocului, care au zis: „Strânge și nu știe cui strânge?” (Ps. 38₁₀) Ci acum încă le cunoști, și le vezi că sunt adevărate, iar mai nainte tu n-ai vrut să faci milostenie din avuția ta săracilor și iată că vor să o ia alții și să o răsizească, carii nu o au câștigat. Iar de ai fi lucrat voei lui Dumnezeu, avuția ta o ai fi împărțit săracilor, după cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos, care mărturisește în Sfânta Evanghelie zicând: „*Cel ce-și va ascunde avuția sa în pământ, veni-vor furii și o vor fura și moliile o vor mânca; iar cel ce o va trimite întru împărăția cerului, fii-va jertvă vie și nevinovată*” (Mt. 6₁₉₋₂₀). Iar de ți-e voia să știi în ce chip ți-i trimite avuția întru împărăția cerului, tu ascultă pre fericitul Ioan cel cu rostul de aur zicând: „*Îngroapă-ți avuția ta în pântecile săracilor, celor ce sunt flămânzi și setoși, pre carii mărturisește Domnul nostru Iisus Hristos, de zice că sunt frații lui*”.²⁵⁷ Deacii, deaca vei îngropa avuția ta în pântecile săracilor, furii nu o vor fura, nici moliile nu o vor mânca, ci te vei afla pentru dânsa fiu adevărat împărăției cerului. Unde iaste veselii și viața cea netrecătoare și neschimbată în veci, amin.

Sfârșitul Învățăturilor lui Io<an> Neagoe Voevod.



CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂȚURĂ AL BUNULUI
CREȘTIN DOMN NEAGOE VOIVOD,
DOMNUL ȚĂRĂNII, CĂTRĂ 2 SLUGI
CREDINCIOASE ALE SALE ȘI DRAGI, CARELE
SE LEPĂDARĂ DE LUME ȘI SĂ DEDERĂ
VIEȚII CĂLUGĂREȘTI²⁵⁸

Laud nevoința, fericesc pre cea ce iaste grăbitoriu
întru bunătăți. Bună cuvântare cu adevărat ție,
suflet<e> și sfîntire, după cum zice apostolul: „Câți
să poartă de duhul lui Dumnezeu, aceia sunt fii lui Dumnezeu”
(*Romani 8₁₁*) și slujitori Sfintei Troițe. Deci și voao să vă dea
Dumnezeu tărie.

Ție fătul meu Iosafe, că eu, fătul meu, aveam mult gând și
cuget bun spre tine, să te miluesc și să te cinstesc, iar tu, fătul
meu, ai părăsit cinstea mea, și mila, și odihna. Dirept aceia,
Domnul Dumnezeu să-ți dea cinste întru împărăția ceriului și
odihnă cu cei ce au plăcut Lui.

Iară tu, fătul meu Varlaame, chieile domnii mele și cămăra
mea era în mâinile tale; iară tu te lepădași de cheile mele
și cămara mea o ai năpustit. Dirept aceia, să mi-ți deșchiză
Domnul Dumnezeu cămara ceriului, și să mi-ți fie ușile deșchise
și neoprite, unde sunt vămile cele înfricoșate în văzduh.

Că se nu vă pae, feții miei, că ați făcut lucru mic, ce ați făcut lucru foarte mare și mult Domnului nostru, lui Iisus Hristos, și multă bucurie iaste acum în cer de fapta voastră. Dirept aceia, feții miei, priveghiați și vă rugați Domnului zioa și noaptea, că aceasta iaste bucuriia Domnului nostru Iisus Hristos și a puterilor celor cerești, iară diavulului și slugilor lui rana cea mare.

Ce mult să vă păziți, feții miei, de satana, și de cursele lui, și de spurcații lui îngeri, și de ale lui scârnave cugete și gânduri. Că această bucurie ce ați făcut voi Domnului Hristos, mare necaz și dosadă ați făcut pângăritului aceluia duh – și iaste meșter și domirit spre răutatea firei și neamului nostru cestui omenesc.

Că, dentâiu făcu Dumnezeu pre om, adecă pre Adam, pre chipul său și-i dede pricepere, și-l puse să împărățească și să biruiască toate câte era făcute pre pământ și paserile ceriului, și-i dede poruncă și învățătură den gura sa, și-i dede raiul în seama lui. Iară dușmanul nostru, satana, să îmbracă în trup de șarpe, și merse de șopti cu meșteșugu la urechia Evei, și-i zise să mănce den pomul care poruncise Dumnezeu să nu mănânce, nici să atingă de dânsul. Deci ia luo de mîncă și dede și lui Adam de mîncă, și să înșălară, socotind că vor fi dumnezei – că așa-i amăgise și-i înșălasă satana. Decii fură goniți den raiu și din dulceața și din răpaosul lui. Ce încă și aceasta de se o știți și să o socotiți, feții miei: că Adam nu era născut den păcate, dupe cum suntem noi, ce era zidit de însuși Dumnezeu, și iată că-l înșală sămănătoriul de păcate, adecă vrăjmașul nostru, diiavolul.

Dirept aceia, feții miei cei dragi, socotiți aceasta și vă păziți în toată vreme pentru mântuirea voastră, ca se nu vă întoarcă acel vrăjmaș dentr-acest lucru bun, ce ați început și l-ați pohtit, și să mâniați pre stăpânul cel bun și milostiv, Dumnezeu. Că sluga carea știe voia și pohta stăpânului său și nu o va face, acela va fi mult căznit și aruncat în temniță, iar sluga carea nu știe voia și pohta stăpânului său, nu va fi bătut mult. (Luca 12₄₇₋₄₈) Iar

diavolul totdeauna îndeamnă să facem păcate; ce se nu vă pae că veți birui pre spurcatul acela cu tăria voastră sau cu lucrul ce ați făcut, ce numai cu ajutoriul Domnului Iisus Hristos.

Dirept aceia, feții miei, să mi vă sculați noaptea, în vremea ceia ce se odihnesc și pasările ceriului și peștii apelor, și să mi vă rădicați mâinile spre cer, cu rugăciuni către milostivul Domn și stăpân Iisus Hristos și cu lacrimi și cu suspini să strigați, zicând: „O, Doamne, împărate atotîitoriu<e>, noi suntem zidirea ta; ce nu lăsa pre noi, zidirea ta, să fim batjocora satanii!” Și, așa, Domnul Hristos, fiind bun, nu va lăsa pre voi, zidirea sa, să fiți de râsul satanii, ce vă va milui și vă va îngrădi cu mila lui, și veți călca pre acel șarpe cumplit supt picioarele voastre.

Și, mai întâiu de toate, feții miei, să aveți între voi încuibată cu dragoste frica a lui Dumnezeu. Că frica a lui Dumnezeu iaste mumă tuturor bunătăților. Că den frica a lui Dumnezeu să naște postul, iară den post curăția, iar den curăție rugăciune, iară rugăciunea naște smerenie, smerenia naște dragostea, iar dragostea toată legea și proorocie razămă. Cum iar mărturisește apostolul și zice: „Măcar și trupul de l-am da să-l arză, și să n-avem dragoste, nici un folos nu ne va fi”. (I Cor. 13₃) Deci lucrul acesta lucrează și face cununi celora ce l-au dobândit, care sunt gătite de Domnul nostru Iisus Hristos, să dea celor ce-l iubesc, cându va veni să judece zidirea sa, de la Adam, omul cel dentâiu, și până astăzi, și până în sfârșit.

Dirept aceia, feții miei, priveghiați și vă păziți, să nu cumva să fiți lipsiți de acele cununi, că voi sunteți via Domnului Savaoth și pomul cel bun, care-și dă roda la vremea sa (Ps. 1₃). Deci, feții miei, priveghiați ca, cându va veni Domnul viei, să afle pomul său cu rod și înflorit și cu poame. (Luca 13_{6,9}) Deaca-l va afla înflorit și cu poame, Lui îi va fi milă de dânsul și-l va îngrădi și-l va păzi de paserile cele rele și zvăpăiate. Iar de va afla pomul

său făr' de roadă și neînflorit, el îl va urî și va sparge și gardul numaidecât, și va slobozi la dânsul paserile cele rele și cumplite, și-l va tăia den pământ, și-l va dăzrădăcina, și-l va arunca în matca focului celui de veac.²⁵⁹

Pentr-aceia, feții miei, mi vă păziți, când va veni Domnul Iisus Hristos, ca se nu vă afle ca pre pomul cel fără de rod, ca se nu vă năpustească în groaza și în spaima îngerilor celor drăcești și să nu vă arunce afară, peste gardul viei, ca pre acea viță, și în propastii, și în foc, și să nu lăcuiți și voi cu îngerii drăcești cei groaznici. Ce se mi vă aflați ca vița cea bună, cu rod bun și înflorit, și să fiți îngrădiți și miluiți.

Și să nu vă fie nădejdea numai pre post făr' de rugăciune, sau spre rugăciune făr' de post, sau pre post și pre rugăciuni făr' de plecată smerenie, ce se fie acestea toate lipite și împreunate. Căce că cununa, de ce se învrâstează cu de tot feliul de flori, deci iaste mai frumoase.

Dirept aceia vă aduc aminte, feții miei, să amestecați postul cu ruga, și cu post, și plecată smerenie, și cu dragoste; iar Domnul nostru Iisus Hristos va amesteca toate bunătățile în cununile voastre. Că corabia carea o lovește vântul în mijlocul mării, și de-i va fi funea împletită numai într-o viță, iar vântul o bate și o clătește pân' rumpe funea, de-a ciia corabiia să îneacă afund și să cufundă; iar corabia căriia îi iaste funea împletită în multe vițe, pre aceia, deaca o bate vântul, iar vițele să ajută una cu alta, și nu o poate rumpe, ce o scoate den fund și den adânc, și nu-i iaste nimic.

Dirept aceia vă zic, feții miei, să mi vă îngrădiți cu dragostea lui Dumnezeu și mintea să mi vă fie sus, cătră Dumnezeu.

Că mintea iaste steagul trupului și, pân' stă steagul la războiu, tot iaste războiul acela nebiruit și nepierdut, iar deaca

cade steagul, războiul iaste biruit, și nu știe unul pre altul cum piere. Așijderea și omul: pân' îi iaste minte cătră Dumnezeu, el iaste ca oastea ceia ce-i stă steagul neclătit și nu piere, iar omul ce nu-și rădică mintea cătră Dumnezeu, el iaste ca oastea ceia ce-i cade steagul, și-i iaste trupul aruncat în tunerecul cel împlâclat și în focul cel vecinic.

Dirept aceia mi vă zic, feții mei, să vă aflați de pururea cu minte și să vă păziți de înșălăciunea satanei, că lui îi iaste mare năcaz și dosadă de acest lucru al vostru ce ați făcut.

Și așa, să știți că cum să bat valurile mării, așa să bate diavulul cu cugetele sale cele spurcate pentru voi. Iar de va vedea că nu poate isprăvi nimic nici așa, el va meșteșugi și va îndemna, și va rădica asupra voastră oamenii care va părea voaă că sunt mai buni între alți oameni, preoți și călugări. Și așa, vă vor dosădi călugării și vor vrea să vă slăbească post și ruga, și vor zice: „Pentru ce faceți <mai> mult decât noi?”, și încă și cu urâciune mai mult vă vor urî, cât nu va putea ajunge la firea omenească.²⁶⁰

Iar voi, feții miei, să știți că acelea arătări ale lor nu vor fi de la dânșii, ce vor fi vrajbe și arătări dievolești. Sau, măcară de vor zice oamenii, sau va veni gând sau cuget la inima voastră, socotind pentru ce vă chinuiți trupul vostru cu post, că „deaca va da Domnul zile și viață, atuncea la îmbătrânețe ne vom posti” – acelea vorbe și acelea gânduri să nu le credeți, că să știți adevărat că sunt unile sftauri ca acelea tot ale împiedecătoriului nostru, ale diavolului; că bătrânețele, cându vor veni, vor veni <cu> slăbiciune, și cu slăbiciunea va veni și moartea. Că Domnul caută de la tot omul după cât iaste puterea țării lui, iară mai mult nu cere.

Așijderea și voi, feții miei, până puteți, faceți nevoință, iar când nu veți putea, Dumnezeu știe de aceia că nu puteți, ce nu va cere de la voi mai mult, ce numai împotriva – ca și omul.²⁶¹

Că omul pân' iaste tânăr și poate, el se grijește și strânge. Deci, la bătrânețe de mai are putere a strânge, el mai strânge, iară deaca n-are, îi iaste destul ce au strâns la tinerețe.

Dirept aceia, feții miei, pân' sinteți tineri, voi vă grijireți și strângeți, ca de vă va ajunge oarecând bătrânețele și veți slăbi, iar Dumnezeu va ști de aceia că n-aveți putere, ce veți avea ce ați strâns la tinerețe – însă nu altă strânsoare, ce bunătați sufletești, și o vor ajunge la bătrânețe. Iar de vă va ajunge moartea în tinerețe, ce se zice nevoița spre Dumnezeu, fericiți veți fi. Așa priveghiați, cu postul și cu ruga și cu smerenie, pentru că ruga și postul și smerenia iaste un lucru mare.

Iată că vă arăt, feții miei, ruga și postul și smerenia cât iaste de mare și de puternică. Că Moisi cu postul grăi cu Dumnezeu Savaoth în muntele Sinai, față fățiș, ca cum ar grăi cineva cu o soție a lui (*Ieșire, capitolul 19, 24*), și trecu pren fundul mării ca pre uscat (*Ieșire, capitolul 14*). Ilie proroc cu postul încuie ceriul de nu ploa trei ani și șase luni, și-l sui Dumnezeu cu căruță de foc la ceriu (*III Regi 17₁ și IV Regi 2₁₁*). Pavel apostol cu ruga și cu osteneala trupului să sui cu trupul pân' la al treilea cer și acolo auzi graiure nespuse, de care nu iaste cu putere a grăi omul – însă zice că au auzit numai de o parte (*II Cor. 12₂₋₄*).

Vedeți, feții miei, cât iaste de mare tăria postului și a smereniei și a rugăciunei? Așa mi vă nevoiți și voi, să auziți acele glasuri, care au auzit și Pavel apostol. Și să nu vă despărțiți de dinsele, că vă va fi multă jale deaca vă veți deslupi de dinsele și veți fi necăjiți și nemiluiți. Și încă să vă feriți să nu cumva să auziți glasul cela ce-l auziră cele cinci fete, care striga din afară, pre ginerile Domnul Hristos, de zicea: „Doamne, Doamne, deschide-ne!”, iar el să vă răspundă, zicându: „Adevărat, nu vă știu!” (*Matei 25₁₂*)

Dirept aceia, feții miei, vă păziți de acel glas, să nu-l auză

urechile voastre, că cela ce aude glasul acela, mult plânge și să tânguiască foarte cu amar, și nimenea nu-i folosește.

Și iară, să mi vă fie mintea și cugetul cătră Dumnezeu, în toată vremea, zioa și noaptea, când va veni Fiul omenesc să judece zidirea sa de-nceputul lumiei, cum să vor arăta atuncea soțiile voastre, ceia ce au fost obidiți și scârbiți în ceastă lume pentru direptate, și cu câtă podoabă vor veni atuncea ceia ce au purtat pre Duhul cel Sfânt într-înșii pentru nevoința lor. Și atuncea vor veni cetele cele de mucenici, carele și-au vărsat sângele pentru Hristos, de-și vor lua cununile cele împletite și înfrâmsetate. Așijdirea și direpți, și cei ce au lucrat pre voia lui Dumnezeu acestea vor dobândi. Și va împărți pre cei direpți den cei păcătoși, cum împarte păcurariul oile den capre, și va pune pre cei direpți de-a dreapta, iară pre cei păcătoși de-a stânga. Și atuncea cu multă dulceață va grăi celor de-a dreapta lui și le va zice: „Veniți cătră mine, toți cei osteniți și însărcinați, să vă dau răpaos!” (*Matei 11*₂₃) Și vor intra atuncea în bucuria Domnului lor, tot cete, cete: apostoli, proroci, mucenici și gloatele de preapodobnici.²⁶² Și direpții atuncea vor lua cinesi roada sa ce au sămănat și ce rău au pătimit și au răbdat într-acest veac. Atuncea vor mânca roada ostenințelor lor și va plăti Domnul tuturor după ostenințele lor. Atuncea să va umplea gura lor de bucurie și inimile lor de veselie nespuse.

Auziți ce răspunsu va răspunde celor de-a stânga, că le va zice: „Duceți-vă de la mine, blestemaților, unde iaste gătit diavolului și îngerilor lui, pentru că n-ați ascultat învățăturile mele!” (*Matei 25*₄₁)

Decii mi vă zic, feții miei, să nu cumva să rămâneți de soțiile voastre, cum zice *Ioan Lestvicinic*: „Să alergăm, feții miei, să alergăm, pân' iaste vremea de alergat, pentru că am rămas de soțiile noastre cele bune”.²⁶³

De acum să ne întoarcem iar la cuvântul cest mai de-ndărăt. Atunci să va strânge ceriul ca o trambă și stelele vor cădea și soarele va întuneca și nu va da lumina sa. Atuncea să vor deschide ceriurile și îngerii vor alerga înaintea lui, strigând: „Iată că vine ginerile!” Și atuncea să va cutremura tot pământul de fața lui, ca apa mării. Și atuncea va fi o turmă și un păstor și să vor bucura toți dreptii, dempreună cu îngerii la un loc, în bucuria Domnului lor. Și amar celor ce să vor lipsi de acea bucurie, că vor rămânea triști și rușinați și vor fi dați în mâinile celor îngeri nemilostivi și ale dracilor celor negri și groaznici!

Luați aminte, feții miei, și socotiți câtă obidă și jale va fi atunci în inimile noastre și dencătroo vor începe a ne bate mai nainte și a ne lovi preste obraz, încă a ne zmulge și părul! Și câte lacrimi vor cură atuncea den ochii noștri! Socotiți suspinile, de ce moarte vom povesti, sau de ce nevoe! Căci că, de va omul să facă milostenie, iar vrăjmașul nostru, diavolul totdeauna împiedecă ca se nu miluiască, și-i sunt urâte toate bunătățile și lucrurile lui Dumnezeu. Dirept aceia, feții miei, în toată vremea să vă aduceți aminte de acel dor și pohtă, ce fu zis mai sus, și de tânguirile și obida cea mare. Ce mai bine să vă obidiți și vă rugați și se suspinați aici. Iar întru împărăția ceriului voi să mi vă mângâiați și să mi vă veseliți, și să mi vă postiți aici. Iar Domnul nostru Iisus Hristos să mi vă sature denpreună cu cuvioșii săi, că toate nevoințele și îndreptările, feții miei, sunt aici.

Ce târguiți până stă târgul de nu se sparge, faceți neguțătoriile ce se zice, până iaste sufletul în trup. Iară deaca să va sparge târgul, adecă deaca să va deslupi sufletul den trup, decii nice o îndreptare nu se mai poate isprăvi.

Așijderea și voi, feții miei, în loc de răs și de bucurie, pân' avem vreme, adaogeți plângerea și întristăciunea, ca nu cumva, apoi să plângeți în temnițele iadului și să nu folosiți nimic.

Și încă vă mai rog și vă învăț, dragii miei fii și coconii miei, carii v-am născut pren Duhul Sfânt, să nu cumva să vă slăbească oamenii, că vor zice că de bucate și de osteneală dreaptă nu iaste păcat. Că toate lucrurile satanei să ijdărăsc den bucate și den băuturi, adecă den lăcomie. Că și Adam nu greși într-alt chip, nici pentru altceva, ce numai pentru lăcomia și pentru neascultarea – însă pohti mai vârtos a fi Dumnezeu, și așa să înșelă. Drept aceia fu gonit den hrana raiului.

Deci, feții miei, trupul omului iaste ca focul, iar mâncarea cea peste măsură iaste ca lemnele, ce cât bagi lemne în foc, atâta se ațâță și să aprinde focul mai mare și arde – cum zice unul din sfinții cei mai mari; iar de bagi lemne puține, și focul arde mai încet. Într-același chip iaste și trupul omului: când mănâncă mult fără măsură, el să încinde ca și focul. Dirept aceia, mi vă nevoiți cu postul și cu rugăciunea, să vă smeriți trupul. Că toate bunătățile de la post izvorăsc. Iar Domnul nostru Hristos nimic nu iubește ca trupul omului, ca și cum iubește stupul albinele în fagurii săi cei cu miare. Iar și stupul, măcară deși iubește și pohtește pre albinii în fagurii săi, iară ele, deaca fug de fum, năpustescu fagurii și fug, și-i lasă pustii. Așijdirea și Duhul Sfânt fuge de cugetele cele spurcate.

După aceia, feții miei, de va vrea Dumnezeu să mă împreune cu voi, câte voi ști, noi vom vorbi și mi-o voi învăța. Iară nu den mintea mea, ce den învățătura Domnului Dumnezeului Iisus Hristos. Însă, feții miei, Iosafe și Varlaame, tot să mi vă aduceți aminte și de mine, nechibzuitul și lenevosul, că, cu adevărat, eu sunt vița cea rea, carea nu face rod, și oaia cea rătăcită și pierdută în propastie și în surpăturile cele adânci și dăspărțit den turma Domnului nostru Iisus Hristos, și sunt încungiurat de fierăle cele rele, și zvăpăioase, și mânioase, și cu dinții ascuțiți, și slobozesc den ochi scânteii ca fulgerul.

Dirept aceia, feții miei, mi vă rog să pomeniți și pre mine

în sfânta voastră rugăciune și nu uitați pre mine, cea ce sunt oaia cea rătăcită și tatăl vostru, ca se primească și pre mine, păcătosul, Domnului nostru Iisus Hristos, pentru rugăciunea voastră către turma sa. Însă nu ca pre îngăduitorii săi, nici ca pre voi, feții miei, ce ca pre unul den argații cei mai proști.

Iară de mi se va întâmpla moarte mai naintea voastră, voi să-mi fiți iertați, și voi, dragii miei, încă să mă iertați, cu ruga Preacuratei Fecioară și a noastră stăpână Mariia și cu ajutorul sfinților, câți au slujit Domnului bine den veci. Amin.



ALTA ÎNVĂȚĂTURĂ, ASEMENE CEȘTIALABTE

Cu adevărat, ale rădăcinii cei bune sunt și odraslele, și din curtea cea sfântă și fii sfinți vor ieși, și de nu va fi cetatea împăratului sfântă, nici fii nu vor ieși sfinți. Ce, cea ce iaste de dar, dar să i se dea; cea ce iaste de mertic, mertic să i se dea; cea ce iaste de cinste, cinste să i se dea; cea ce iaste de miluit, să-l miluiești; și cine iaste de a-i fi ieftin, ieftin să-i fie. Ce tu, fiind luminat, și fii tăi sunt luminați; tu fiindu iubitoriu de Hristos, și fii tăi vor fi iubitori de Hristos.

Preaiubitul meu Ioasafe, tu ai fost lumina ochilor miei și lumânarea cea prea luminată a inimii mele. O învățatură oarece mi-ți scrisesem să te înveți de la mine; ce Domnul nostru Iisus Hristos să mi te priimească și să mi te învețe, cu ugodnicii săi, întru împărăția ceriului. Deci această învățatură acum eu n-am cum o trimite, ci o voi trimite unde-ți va zăcea trupul.

Și iar voi, sfinți părinți, cari [vă] veți afla a lăcui la acel loc, una, pentru voia Domnului nostru, lui Iisus Hristos, alta, pentru voia voastră, am grijă a milui acoloa și a întări, ca să nu zacă acel trup sângur. Și oare ce va trebui la acel loc, măcar odăjdii, măcar bucate, măcar fieștece, eu am a mă osteni ca se aibă acel loc de toate den destul.



посадиши слоуга твоего на
престолъ на единомъ престолѣ
завѣщающаго днѣ поставиши ег
подолѣ. въ пѣниѣ о сирѣб
тедере егѣ. по нечестивымъ
оного мѣстна на нѣмъ пол
тигнѣ вышнѣ. и по нѣмъ
иного раба. прѣсѣ
егѣ о сирѣб. елиже ес
кло. егда азъ быхъ есѣ тѣ
ни стѣ поже може егѣ на прѣ
Сегѣ раба тѣмъ. егда въ
мѣстѣ тѣмъ глаголютъ на прѣ
зѣ. и аще прѣидѣтъ нѣмъ въ
злюбленны тѣмъ въ дворѣхъ.
да не егѣ прѣсѣлиши дрѣ
Етѣ прѣзѣ подолѣ, и поса
ши егѣ повѣше. и нѣмъ
прѣзѣ тѣмъ еи иже есѣ по ж

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА